

М. Курах
01/30

Легіон імени Симона Петлюри — Антикомуністичне Об'єднання Кол. Військовиків Сов. Армії
Ukrainian Antikommunistic Organization of former soldiers and officers of the Soviet Army

ШТУРМ

Військово-політичний журнал ЛЕГІОНУ імени СИМОНА ПЕТЛЮРИ

LEGION of SIMON PETLURA
Ukrainian Antikommunistic
Organization of former soldiers
and officers of the Soviet Army

SIMON PETLURA's LEGION
Ukrainischer Antikommunistischer
Verein ehemaliger Soldaten
und Offiziere der Sowjet Armee

LÉGION de SIMON PÉTLURA
Association Ukrainienne Anti-
communiste d'Anciens Soldats
et Officiers de l'Armée Soviétique

Жовтень-листопад 1956, ч. 3-4 (20-21) ♦ Рік видання 5-й

В цьому числі:

■ Плекаймо традиції
славних побратимів!

■ Ширяться ряди
побратимів-легіонерів

■ Інформаційне повідомлення
Управи ЛСП в Аргентині

■ Визначний борець за
волю Батьківщини

■ Військові проблеми ССРСР
після громадянської
війни 1917-1920 рр.

■ Шпигунство вчора,
сьогодні, завтра

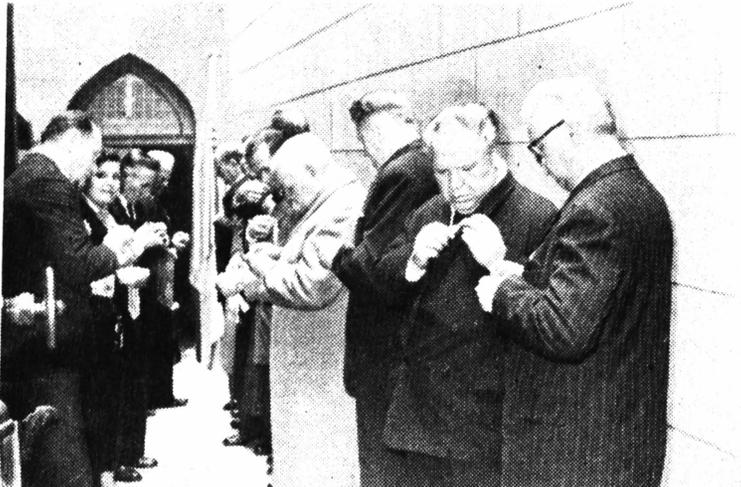
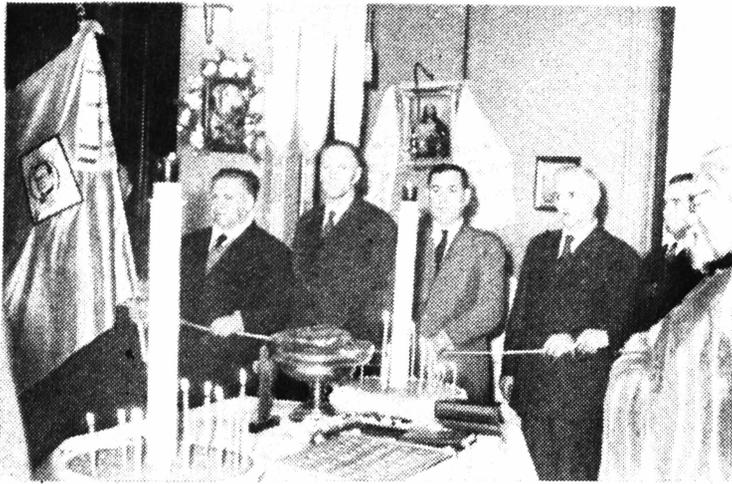
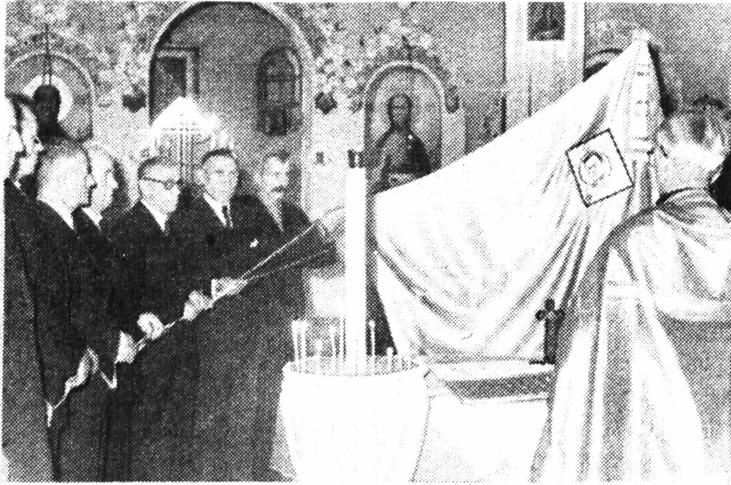
■ Стратегія

■ Адський літак „Х-3“

З життя Крайової Організації Легіону Симона Петлюри в Аргентині

Посвячення прапора і вручення нагрудних відзнак ЛСП

27. V. 1956
в
Аргентині

На фотосвітлинах (зліва, з гори на долину):

1) Посвята прапору. Стоять в ряду побратими: Ю. Сікорський, Ф. Гаркуша, Ю. Григоренко, Караульний, Зота, Гаввич, Бадолій.

2) Похресні батьки під час посвяти прапору, побратими: Ф. Гаркуша, П. Шулежко, К. Бульдин, П. Калинович, О. Рамський і П. Ященко.

3) Легіонери одержавши відзнаки, начіплюють їх на груди. Старшина Армії УНР п. Ященко, Учасник визвольних змагань проф. К. Бульдин, П. Базалій, Учасник визвольних змагань О. Запорожець. З ліва: Секретар Управи ЛСП п. Калинович і активна легіонерка п. М. Липка.

На фотосвітлинах (зправа, з гори на долину):

1) Похресні батьки під час посвяти прапору п. П. Шулешко, і проф. К. Бульдин. Отець П. Дудніченко посвячує прапор ЛСП.

2) Сотник Армії УНР побратим Ю. Григоренко вишикував легіонерів перед врученням нагрудних відзнак ЛСП.

3) Голова Управи КО ЛСП Ф. Гаркуша поздоровляє яегіонерів з одержанням нагрудних відзнак. Побратим Ф. Гаркуша вітає старшину Армії УНР п. П. Ященка.

ШТУРМ

Військово-політичний журнал ЛЕГІОНУ імени СИМОНА ПЕТЛЮРИ

В ГРИГОРЕНКО

Плекаймо традиції славних побратимів!

В українському народі під впливом умов життя в різні періоди вироблялись певні національні традиції. Ці традиції були головним моральним чинником в його боротьбі за свободу і державну незалежність.

З давніх давен свято шанувались в українському народі ті ідеали, за які боролись і за які вмирали його предки. Національні ідеали завжди скріплювались національними традиціями і звичаями життя.

За велику і могутню державу українську підняв Великий Гетьман Богдан Хмельницький українське козацтво і всю „чернь“, бо ще жила в народі пам'ять про Велоку Київську Русь і ще жили і плекались в козацьких традиціях князів-воївників.

В боротьбі українського народу проти панів-гнобителей і в обороні віри православної, в добу козаччини, народжувалась українська національна ідея. Найбільшого розвитку вона набрала при Гетьмані Богданові Хмельницькому. В цю добу вперше в історію українського народу постає ідея самостійності і суверенної незалежності української держави, в її історичних межах — „по Люблин, по Краків“. Ідея ця не обмежувалась лише державною незалежністю, вона виразно спрямовувалась в бік орієнтації на союз України з Західною Європою.

В добу Хмельниччини формувались і нові традиції українського народу. В цю добу формувався і національний характер українського народу. Україна виросла з Хмельниччини, — каже сучасний історик. В цій добі знаходимо все найкраще, все найсвітліше минуле українського народу. З неї ми черпаємо свої національні традиції. Вони — ці традиції — переривались в різних обставинах, особливо тоді, коли була зруйнована Запорізька Січ, а тим більше, коли була вже остаточно скасована автономія Гетьманщини і козацька старшина запродалась московським царям, за наділи землею і за привілеї, а рядове козацтво і „чернь“ було закріпачено панами.

Це був початок здійснення московської політики „разделяй і властвуй“, щоб остаточно убити національну свідомість і національні традиції в українському народі. Але стався цей ганебний вчинок московських імперіалістів лише тому, що після смерті Богдана Хмельницького найвищий провід козаччини, під впливом ворогів української державності, почав збочувати від своїх національних традицій. Появились Тетери, Брюховецькі і „іже з ними“, які допомагали Москві і Варшаві розділити не тільки терени великої української держави поміж собою, але й розділити і поневолити український народ.

Серце комплексу національних традицій і звичаїв, що мали вирішальне значення в житті і боротьбі українського козацтва, були традиції лицарського побратимства.

З історії і історичних оповідань та з українських дум і пісень ми довідуємось про героїчні вчинки славних побратимів — ватажків козацьких — Богуна, Нечая, Морозенка та інших. Вони були лицарі в повному розумінні слова, бо в їхніх серцях і душах палала любов до вітчизни і вони жили національними традиціями свого народу.

Великому Гетьманові пощастило здійснити велику ідею визволення нації й будову української держави, бо він зумів організувати коло себе не агентів, а Богунів, Нечаїв, Виговських, Кричевських та інших, зумів створити з найкращих людей України провідну верству, а все козацтво перетворити в славне побратимство войовників, які жертвою крові й життя зв'язали себе з існуванням української держави.

Серед обивателів, які не знають української історії, створюється думка, що славне козацьке побратимство являло собою вузький круг „гуляк“, які любили піти „на герць погуляти“ і „поставцем кружляти“. Лицарське козацьке побратимство, це була всеорганізуюча і всеохоплююча сила Війська Запорізького, об'єданого спільною ідеєю, що піддавала надхнення і благословляла його на найбільші жертви. Це була непоборна сила, об яку розбивались усі ворожі орли, що насувались на Україну з усіх боків.

Побратимство наших предків — запорозьких козаків ґрунтувалось на чесності, справедливості, ідейності, єдності, самопосягати, жертвенності самодисципліні, відданості й відважності. Це ті козацькі якості, що їх окреслюється одним терміном — лицарство.

Лицарство-побратимство плекалось і в цивільному житті українського народу, аж доки окупант не почав викорінювати його своїм ганебним — „разделяй і властвуй“.

Але геній людський зберіг їх у своїх думках і піснях і насаджував їх в серцях і душах людей нового покоління.

Що воно відроджувалось і вкорінювалось у людей нового покоління, то про це свідчать великі лицарські вчинки українського вояцтва в 1917-21 рр., про це свідчить героїзм учасників I і II зимових походів, про це свідчило лицарське життя і лицарська діяльність

нашого патрона — Головного Отамана Військ УНР Симона Петлюри.

Несприятливі обставини, а головне те саме гадюче „разделяй і властуй“ відколювало від української спільноти людей і породжувало новітніх Тетер, Брюховецьких та Пушкарів в особах Щорса, Дубового, Дибенка, Криворучка, Холодного, Кулика, Приймака (Прімакова), Боженка і багатьох інших, рівно ж творили інших руйників-отаманів в особах Махна Григор'єва, Зеленого, „Марусі“ та інших.

Та частина українського вояцтва, що пішла на службу до ворога, і та, що отаманила, бажаючи перетворити Україну в соціальне „гуляй поле“, не жила українськими національними традиціями. Для неї українська національна ідея і національні традиції лицарського побратимства не існували. Вони існували у тих лицарів, що загинули під Крутами, у лицарів, що перебували у „трикутниках смерті“, у лицарів, що полягли під Базаром.

* * *

Вже минуло багато років з того часу, як український народ програв битву за свою самостійність і державну незалежність. Ця програма битва повинна була дечому навчити. Навчити тому, що ця битва програма в наслідок роз'єднаності і внутрішньої боротьби в українському суспільстві. Але разом з цим ця битва показала, що серед української спільноти були, є і будуть такі люди, для яких ворожі впливи не існують, бо вони жили і житимуть національними традиціями свого народу.

Ворог ніколи не відмовиться від свого „разделяй і властуй“, як не відмовляється він і тепер від цієї своєї практики там, на Батьківщині, і тут, на еміграції.

Сучасна ворожнеча між українськими політичними середовищами і поява на еміграції деструктивних груп типу „мужичків“ та інших „отаманів без війська“, звичайно, не обходиться без участі ворожої, „всерозділючої і всевластуючої“ руки. Про це треба пам'ятати. Треба, нарешті, всім українським політичним середовищам подумати над тим, щоб повернутись до своїх давніх національних традицій, до тієї єдності, якою жили і якою перемогли ворога наші предки.

* * *

Ми живемо в складних міжнародних обставинах, коли світ поділений на два табори, коли войовничий комунізм домінує над значною частиною земної кулі і над сотнями мільйонів її населення, коли боротьба з ним стає тяжкою і складною навіть для таких світових потуг, як США, коли західний світ вишукує способів і методів, щоб стримати дальше просування його по земній кулі.

Західний світ повертається до Бога, до християнських чеснот, як найважливіших моральних чинників у боротьбі з комунізмом. Заклик Президента Двайта Д. Айзенгауера до легіонерів США — „повертатись до Бога“, що був проголошений два роки тому, є підтвердженням нами сказаного.

Моральна і матеріальна допомога поневоленним колоніальним народам в Африці і Азії, реальне їх визволення способом надання їм самостійності і суверенності — це доказ того, що західний світ стає на шлях християнства в боротьбі з комунізмом.

Треба сподіватись, що західний світ подбає і про ті народи, що 39 років зазнають комуністичного страхоття, перебуваючи в світовій тюрмі народів — СССР. І тут, коли ми пишемо ці рядки, ми не можемо не навести слова президента Айзенгауера з його промови, виголошеної в університеті Бейлер (штат Техас)

25. травня ц. р. Говорячи про жорстокість, нетерпимість і матеріалістичність комунізму, президент Айзенгауер підкреслив також, що комуністична доктрина, яка прямує до перемоги шляхом насильства, обману, залякування, намагається знищити ті політичні ідеї, форми і установи, які для США дорожчі від самого життя. Президент зазначив, що комунізм являє собою небезпеку, яка навіть для такої могутньої держави, як США, є серйозною. Президент США підкреслив також, що комунізм, однак, є в повному розумінні слова грандіозним блефом і обманом.

„Творець, — каже президент, — наділив людей свободою й справедливістю. Всяка ідеологія, що відкидає ці основи блага, в кінці кінців загине“. „Це перша істина, — каже президент, — з якої виходить наше стремління“.

Далі президент зупинився на інших істинах-принципах. „Друга істина... це „свобода і самоуправління, що є потужними джерелами людської енергії, вони плекають почуття законності і гідності. Вони забезпечують продовження успіху. Нарешті, вони являють найпотужнішу зброю“.

Третя — це повага до особистості і до народів. Співчутливе розуміння прагнень, надій, традицій і гідності інших народів. „В нас час, — каже президент, — яскраво висловленим предметом народніх прагнень є національна незалежність... В минулому США допомагали слабким націям досягти незалежності, надалі ми будемо з задоволенням дивитись на народження кожної нової нації, якщо вона буде миролюбною“...

Як бачимо в промові президента США накреслюються перспективи іншої політики до поневолених народів та іншої політики до войовничого комунізму. Коли свобода і самоуправління націй для західного світу є найпотужнішою зброєю (зброєю проти комунізму), то це подає нам надію, що США, як і інші демократичні країни, прийдуть у кінці кінців до політики визволення поневолених народів і тим полегшать собі боротьбу з войовничим комунізмом, бо матимуть таких випробуваних у боротьбі з ним союзників, як сучасні народи СССР.

Безперечно, що збройна боротьба західного світу з комуністичною імперією гряде в усіх її грандіозних масштабах. Включитись нам в цю боротьбу підготованими це означає раз назавжди протиставитись намаганням ворога нас роз'єднати і нацькувати одну групу людей проти другої. Це означає — прийти до такого стану організації і мобілізації українських національних сил, при якому був би гарантований успіх визвольної боротьби. Цей стан запанує в нас тоді, коли ми повернемося до своїх національних традицій — до традицій лицарського побратимства.

Звичайно, від політичних організацій не можна вимагати приведення себе до повного побратимського стану, бо крім спільної генеральної ідеї, кожна організація має ще побічні і другорядні задуми, що різняться її і на ґрунті цієї різниці відбуватимуться суперечки. Але головне, щоб ці дискусії відбувались там, де це потрібно, на Батьківщині, при пропаганді партійних програм у народі, а не тут на еміграції.

Щодо нашої військової організації, яка не має побічних і другорядних завдань, лише одну генеральну ідею, ідею самостійності і суверенності української держави, то національні традиції лицарського побратимства повинні виконуватись без жадних відступлень, в повному комплексі християнсько-лицарських чеснот, які були змістом життя і побуту козацької України.

Плекаймо ж ці традиції славних побратимів!

Легіонери гідно вшановують світлу пам'ять свого патрона — в 30-ту річницю його трагічної і мученицької смерті.

Ширяться ряди побратимів-легіонерів!

В 30-ту річницю трагічної смерті Симона Петлюри оформлено в Аргентині крайову організацію Легіону Симона Петлюри і скріплено побратимство українських воєнків всіх формацій

Інформаційне повідомлення Управи Легіону Симона Петлюри в Аргентині

Перемагаючи труднощі, свідомий та несвідомий спротив, проти створення на терені Аргентини Легіону імени Симона Петлюри, його ініціатори врешті решт осягли перемогу, статут організації ім. С. Петлюри затверджено урядово, а також і Управа Української Центральної Репрезентації в Аргентині активно підтримала створення ЛСП.

Установчі Загальні Збори Легіону імени С. Петлюри відбулися 27 го травня ц. р. урочисто, на яких вибрано керівні органи ЛСП. На цих Установчих Зборах вступили до Легіону понад тридцять осіб. Так, як і було задумане ініціаторами Легіону Симона Петлюри майже рік тому назад. Заснування Легіону, посвячення його прапора та нагрудних відзнак, відбулося в трагічну дату 30 ти річчя смерті Голови Української Держави і Головного Отамана її військ Симона Петлюри.

Все відбулося точно, ділово, урочисто і широко. Легіон С. Петлюри вітали: Представник Братства бувших воєнків I ої Дивізії УНА п. Девлат Запорожець, Голова Українських Ветеранів в Аргентині п. майор Василь Зога, від Братства Св. Покрови УАПЦ старшина Армії УНР п. Яценко, учасник визвольних змагань о. М. Салій, сотник Шмалій, сотник Капаульний, учасник визвольних змагань проф. К. Бульдин, від Української Центральної Репрезентації п. Михайло Рубінець, від ДОБРУСу п. О. Римський, начальник телеграфної сотні УНР п. М. Василь, секретар ДОБРУСу п. Калинович.

Письменні привіти надіслали: письменник Анатолій Галав та учасник визвольних змагань Іван Васілевський. Наспіли також привітання від Голови Головної Військової Управи Легіону Симона Петлюри майора В. Григоренка, від Президії Світової Федерації ДОБС-СУЖЕРО (С. Підгайний, від Головної Управи СУЖЕРО (І. Сердюк), від Головної Управи ДОБРУСу в США (П. Павлович).

До Почесної Президії обрано: Президента УНР д-ра С. Витвицького, Генерал-поручника Загородського, Генерал-майора Садовського, весь Генералітет Української Народньої Армії, та Голову Головної Військової Управи ЛСП майора В. Григоренка.

Установчі Збори одноставно ухвалили статут Легіону Симона Петлюри та звернення новообраної Управи ЛСП.

До Управи ЛСП увійшли:

Голова — Федір Гаркуша,

Заступник Голови — Петро Сулешко,
Секретар — Петро Калюнович
Керівник Пресово Інформаційного Відділу
— проф. К. Бульдин

Члени Управи:

П. Безручко, М. Кашка, М. Познахійський.

Контрольна Комісія:

Голова — І. Глоба,

Члени: К. Гасвич і Ю. Сікорський

Суд Військової Чести:

Голова — Ю. Григоренко

Члени: о. Йосип Макарчук і Іван Бойко.

Почесними членами Легіону Симона Петлюри в Аргентині затверджено:

Настоятеля св. Покрови УАПЦ в Буенос Айресі о. протопресвітера Бориса Аріїчука і о. Матвія Салія — настоятеля УАПЦ в Берісо. Він же і капелян ЛСП.

Управа ЛСП в Аргентині ухвалила зложити письмову подяку п. п. Іванові Григорашукові, Михайлові Рубінцеві, Олексію Римському та проф. К. Бульдину за їхню активну участь в організації ЛСП.

Збори, закінчили свою працю, відспіванням національного гімну „Ще немерла Україна“.

Найбільшою урочистістю була посвята прапора та нагрудних відзнак ЛСП в соборному храмі УАПЦ в Буенос Айресі. Посвячення провів протопресвітер о. Б. Аріїчук у сослуженню о. П. Дудниченка. Урочисто співав хор. Радісно лунало Великодне „Христос Воскрес“! В осяяній церкві цілком стоять старі посівілі старшини армії УНР, учасники бойових змагань, похресні батьки Ф. Гаркуша, П. Шулешко, К. Бульдин, як символа тримаючи синьо-жовтий прапор з портретом Симона Петлюри, який зробили своїми руками п. п. Віра Шулешко та Марія Липка, які вступили в Легіон, як сестри милосердя.

Після посвячення прапора і відзнак, о. протопресвітер Борис Аріїчук виголосив коротку але змістову і високо патріотичну промову, в якій сказав: „високо і гордо носіть цей прапор так, як віс його аж до кінця свого життя великий провідник української нації і її держави та військ СИМОН ПЕТЛЮРА. Бажаю вам легіонери, щоб вам Всевишній допоміг цей прапор донести до святої Софії в Києві. Носіть ці посвячені відзнаки на ваших грудях і серцях

чесно і гордо, як символ непримиримої боротьби нашого народу за його державу — церкву і волю.“

Після посвячення прапору і відзнак легіонери вишикувалися на паперті церкви, і на команду старшини Ю. Григоренка: Струнко! позір на прапор!, Голова Управи ЛСП Ф. Гаркуша поздоровив усіх та вручив нагрудні відзнаки присутнім легіонерам.

До пропам'ятної книги ЛСП вписалися всі присутні на чолі з Головою УЦР п. проф. Є. Онацьким. 3-го червня, на урочистій академії присвяченій 30-тиріччю смерті Симона Петлюри, яка відбулася під протекторатом УЦР з участю всіх українських національних організацій в Аргентині, в салоні „Центро Арменіно“, прапор ЛСП стояв в ряду десятка прапорів українських національних організацій, а легіонери поруч з іншими українськими комбатантами стояли на почесній стійці. Не описуємо тут чудово удекорування сцени, могутнього і гарного співу об'єднаного хору українських організацій під проводом п. Окопного, та досконало високої гри п'яніста і композитора Тараса Микиші, присвячених пам'яті великого сина українського народу С. Петлюри. Скажемо це словами легіонера сот. Миколи Василенка: „дісля такої урочистої зустрічі серце б'ється сильніше і віриш в перемогу та ще в більшу і радісну зустріч.“

УПРАВА ЛЕГІОНУ С. ПЕТЛЮРИ
в Аргентині

Слово Голови ініціативної групи по організації Легіону Симона Петлюри підпор. Ф. Гаркуші

ДОРОГІ ДРУЗІ,
ПРИХИЛЬНИКИ НАШОГО РУХУ
та ШАНОВНІ ГОСТІ!

Сьогодні минало 30-ть років з дня трагічної смерті ГОЛОВИ УКРАЇНСЬКОЇ СОБОРНОЇ ДЕРЖАВИ і ГОЛОВНОГО ОТАМАНА СИМОНА ПЕТЛЮРИ.

Друзі! 30-ть років з дня його смерті і 36 років від епохи Великого зрину, багато було сказано і багато написано про нього так, що я не скажу нічого нового, а згадаю лише те, що вже говорилося і писалося. Бо постать Симона Петлюри, пам'ять про нього поширена по всіх закутках України і по всіх місцях розселення українського народу.

Багато ще між нами є живих свідків і співучасників великого визвольного руху українського народу, що бачили Симона Петлюру віч-на віч, чули його голос, виконували його накази і проміряли разом з ним в боях, у наступках та у відворотах безкраї простори нашого чорнозему. І знову в очайдушно сміливих поривах вперед. Важкі, але і радісно-бурхливі й болючі були це часи — часи іспиту огнем, мечем і кров'ю. Український народ витримав цей жорстокий іспит для майбутнього України, для нашої мети, яка вже не є так далека і не є нездійснена. Ми віримо в неї, як віримо, що є Бог на землі, і існує Божа справедливість.

Друзі! Наш Вождь і Апостол не дійшов до мети а впав по дорозі до неї, як вояк у бою, у такому самому бою, як його співучасники —

Євген Коновалець,, Юрко Тютюник, Мишківський, Шаманек, Черник, Микатка, відійшов від нас герой Замостя Безручко, Всеволод Петрів, Омелянович Павленко, і сотні, тисячі бійців мужніх і вірних його заповітам до останньої краплини крові, до останнього відиху.

Ряди ветеранів вашої великої армії рідшають. Скільки хрестів та безіменних могил на дорогах маршів на Київ, на Львів, зимового походу, повстань, партизанщини, скільки могил у розсіянню наших бійців і командирів, які відійшли від нас завчасно від голоду, холоду та хвороб нашого ісходу, -- скільки ран, крові й страждань ..

Але бій не скінчено! Стара гвардія Симона Петлюри не сама! Свідченням цього є сьогоднішнє засновання Легіону імени Симона Петлюри в Аргентині. Чому саме Легіон Симона Петлюри? Тому, що Легіон Симона Петлюри складається на 90% з тих, які кинули зброю, яку їм дав кат народів, що очолював московський садистичний більшовизм та імперіалізм, — кат, який видав наказ, що хто потрапить в полон тому загрожує смертна кара, а його рідні заслання і загибель.

Вони зневажили цей наказ. Вони пережили важкі часи й муки може іноді страшніші за смерть, і сміливо заявили: Ми є бійці прийдешнього України, ми є легіонери Симона Петлюри єдиного провідника української нації, провідника, якого іменем позначається ціла нова епоха, іменем, яким виклинають червоні кати всіх українців. Бо в зазраві революційних пожеж 1905 та 1917—1918 років родився Петлюра, в огні і бурі Визвольних Змагань народилися невмирущі петлюрівці. Слово „петлюрівці“, найбільше ненависне для наших ворогів, стало символом національного завзяття і непохитності.

Стати в лави Легіону імени Симона Петлюри, це означає стати в ряди бійців під синьо-жовтий прапор під яким боровся наш Патрон Симон Петлюра. Кожний легіонер з тих, які ще не так давно носили уніформу советської армії, це більш, як ляпас в лице Берлінському Комітету й „колективному керівництву.“ Це наша зброя, це той меч, про який нас вчив вождь Симон Петлюра: „Не забувай про меч, учімося міцніше тримати його в руках, а одночасно дбаймо про підживлення нацією моральних елементів й буття творчої любови до Батьківщини, сторожности до ворога, та помсти за кривди заподіяні нам, в симбіозі яких знайдемо вірний шлях для звільнення і програму для будівництва!“

Національна духовна мораль і зброя-меч об'єднує гострі для ворога якими ми переможемо, а для цього нам треба міцно тримати її в своїх руках, щоб виборити волю і захищати ідеали Соборної Української Народньої Республіки, за яку боровся Головний Отаман і за яку впав Віл і сотні тисяч петлюрівців.

Легіонери Петлюрівці! Дозвольте побажати вам і нам всім плідної праці, і здійснення наших бажань. Поширюймо наші лави, кріпім нашу єдність. Першу перемогу, на злість нашим ворогамми вже здобули. Хай високо майорить наш славний прапор Легіону, як і саме ім'я Симона Петлюри, з яким ми будемо пере-

магати в політичній борні, і, віримо, що як прийде час, будемо перемагати і у фронтових боях.

Привітання о. М. Салія — Капеляна Легіону Симона Петлюри в Аргентині

Дорогі брати і сестри во Христі!

Засновуючи Легіон імени Симона Петлюри в Аргентині, приурочуючи це заснування до сумного дня 30-тої річниці з дня трагічної смерті духового провідника української нації й керівника Держави та Головного Отамана її військ, ми увічнюємо його пам'ять, пригадуємо бойове мввуле і готуємось до прийдешнього.

В цю урочисту хвилину ми даємо обітницю перед Богом і нашою Україною не ослабно боротися за національну єдність, за здійснення нашого ідеалу — відродження нашої Соборної Незалежної Української Народної Республіки, з приверненням їй усіх релігійних і демократичних свобод.

Друзі! Від щирого серця дякую ініціаторам створення Легіону імени Симона Петлюри за запрошення мене бути отцем капеляном Легіону. Як бойовий учасник визвольних змагань у минулому, я приймаю цю високу честь, та обіцяю докласти всіх моїх сил, щоб Легіон імени Симона Петлюри прислужився справі визволення України і відродження її бойових традицій та Христової Віри.

Друзі, брати і сестри во Христі! Звільнім наші душі від буденних гризот, від особистих, групових і політичних пристрастей, прислухаймося до слів нашого Героя-Мученика, до його останнього Великодного послання до української еміграції, до всього українського народу: „як будете в церкві на Двадцяти Євангеліях, як слухатимете слово Боже про Страсти Христові, як співатимуть радісне „Христос Воскрес“, згадайте про всіх, кого розстріляли. Згадайте про тих, хто зі зброєю в руках боронив нашу рідну землю від ворогів, всіх юд за проданців, згадайте і помоліться за них! Не за горами кара час. Воскресне наша Україна, скине зі себе московсько-большевицьке ярмо! Не забувайте про мучеників і праведників наших, не забувайте про невинну кров і готуйтеся!“

Це Великодне послання з 1926 року, має вже понад тридцять років Воно звучить вже як загробне послання до нас всіх живих. Воно є чинне для нас, як заклик його духа, ново для нас є, як клятва і заповіт.

Будьмо готові виконати наші зобов'язання перед Україною і світлою пам'яттю обранця українського народу Симона Петлюри.

Легіонери! З Богом і надією вперед за Волю України.

Буенос Айрес, 27. 5. 1956 р о. М. САЛІЙ

Промова проф. К. Бульдіна — заступника Голови ДОБРУСу і керівника Пресово-інформ. Відділу Управи ЛСП в Аргентині

Друзі — побратими спільної ідеї, прихильники і панове гості!

Минуло 30-ть років, як перестало битись сер-

це великого сина України Симона Петлюри. Кулі московсько-большевицького агента Шмуля Шварцбарта пронизали його тіло і вбили його на вулицях Парижу. Але, як сказав наш поет — пророк Тарас Шевченко:

не вмирає душа наша,
не вмирає воля,
і неситий не виоре
на дні моря, поля,
не скує душі живої
і слова живого...

І ця душа нашого народу, цей наш дух втілений у безсмертній полум'яній душі обранця нашого народу Симона Петлюри є безсмертні. І чим далі ми відходимо від трагічної дати, гвалтовної фізичної смерті Симона Петлюри, тим яркішим стає його ім'я перед нами, тим більшим він стає для нас, як невіддільний і незаперечний авторитет, як палаючий символ української державної самостійності, і як приклад для нас.

Шановні Друзі, Приятелі, Гості! Дозвольте повторити перед вами дійсно чесні і щирі слова, що в 1950 році були проголошені в нашій комбатантській пресі в Парижі, повторити для того, щоб їх практично підтвердити в цей історичний день в нашому житті, в житті української національної колонії на землі Сан Мартина, в день заснування Легіону Симона Петлюри: „Не можна уявити України останньої полум'яної доби, без Нього. Громадський діяч, політик, революційний український провідник, учитель і апостол Гарібальді українського „рісорджіменто“. Людина, що зуміла піднести понад заргійне суперництво, понад різниці територіяльного, політичного хуторянства, понад малечість і анархічне собіпанство, понад усе, бо понад усім бачив він Україну! Самостійну, блакитно-жовту, соборну святу нашу Матір.

Велитенських треба було сил духа, волі, самовідречення, неустрашимості, щоб створити те, що він створив, щоб втримати в руках, хоч на короткому етапі історії, кермо відродженого корабля держави на розбурханих хвилях революції. тої революції, яка в потоках крові шукала форми, створювала хаос ідеологічних струмів, національних і соціальних, почавши від керенщини аж до анархічної махновщини, щоб вилитися врешті у большевицькій даверсії та у боротьбі всіх проти всіх.

Коли згадаємо тогочасну Україну, віками приспану ворогом і розбуджену окраденою в огні революції, Україну, якої маси у своїй революційній динаміці самі, інстинктивно шукали форми державного самовизначення, були не в силі самі влити ці стремління у судільну конструкцію, — тоді зрозуміємо всю великість чину Симона Петлюри! Це він, що зумів вхопити в руки стихію, перетворивши снагу народу в ідею, та самому стати персоніфікацією його стремління, бойовим прапором національної незалежності.

Коли нині дивимося на постать Симона Петлюри очима нашого внутрішнього „я“, то побачимо, що ця постать постійно росте в міру років, що нас відділяють від бурхливих днів Великого Змагу і в міру поширення історичної перспективи. Ця постать незатьмарена вже нині ніякими тактичними посуненнями воєнної

політики, поза обсягом пристрастей і політичного ліпшезнайства, — росте нетільки в очах і душі колишніх вояків Головного Отамана! Вона росте в душі і серцях цілого нашого народу, як довга і широка українська земля, від Сяну, Попраду і Тиси, аж по Дунай, Припять і Дні. Вона перекреслює Збруч, Карпати і Дністер. Вона не тільки велика легенда зроджена з істини, — вона символ.“

Здоровий український розум і національна честь беруть верх над пристрастями і наші серця сповнюють надією і гордістю.

В річницю смерті Симона Петлюри також і в Аргентині залунали голоси, що кличуть нас усіх єднатися навколо імені Симона Петлюри, імені, яке, як пише в передовій „Українського Слова“ його редактор Гр. Голян, стало символом непохитної волі й боротьби українського народу за власну Самостійну Державу і таким перейде воно в історію. Симон Петлюра заплатив кров'ю і життям за волю України. Це свята кров. Нехай у тридцяті річницю його смерті українська еміграція кріпиться вірою в близьке воскресіння незалежної національної держави, нехай могутній дух Симона Петлюри запліднює широкі і глибокі розлогі життя на чужині, на гостинних землях Аргентини.

Гаряче вітаючи цей виступ редактора „Українського Слова“ в Аргентині Гр. Голяна, який дав в своїй статті доказ високої національно-політичної зрілості та об'єктивності, зокрема про єдинство символу державності втіленого в особі „найславнішого українського лицаря,

першого організатора збройних сил і творця нової історії України“.

Ось чому, як найближчі сусіди ісламського сходу, ми хотіли б пригадати, що ми знаємо, що він перемагав, існує до цього часу незалежний і гордий тільки тому, що завжди пригадує: „Ал — іллях ілл алла! Магомет — расуль — алла! — немає бога крім єдиного бога і Магомета пророка його! Народ-же ісламський глибоко почитає Магомета і шукає усіх 12 пророків його та гордий своїми героями, полководцями і вождями, що загинули, або й ті, що сьогодні борються за волю і невідлеглисть.

Віддаючи наш салют пам'яті Головного Отамана, ми вшановуємо також пам'ять його соратника, що поділив з ним трагічний кінець життя від мерзенного вбивці на вулиці Амстердаму 23-го травня 1938 року, сл. п. полковника Євгена Коновальця, ми вшановуємо пам'ять всіх поляглих в бою, і поляглих генералів старшин і вояків нашої української армії, і вшановуємо їх пам'ять вставанням і мовчанкою.

Нехай Легіон імені Симона Петлюри буде сповнений його завзятістю, непохитністю і буде вірним його вірністю Україні. Хай його легіонери будуть продовжувачами традицій та боротьби його вождів і полководців, що до останньої краплини крові й до останнього видиху були вірні його заповітам. Віримо, що незабаром прийде свята година, що покличе нас під бойові прапори України.

27. травня 1956 р.

З В Е Р Н Е Н Н Я

Установчих Зборів Легіону імені Симона Петлюри до всіх українців в Аргентині

Відзначаючи 30-ту річницю з дня трагічної смерті ГОЛОВИ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ ТА ГОЛОВНОГО ОТАМАНА ВИСЬК У. Н. Р. СИМОНА ВАСИЛЬОВИЧА ПЕТЛЮРИ, ініціативна група по створенню організації ЛЕГІОНУ СИМОНА ПЕТЛЮРИ в Аргентині довела свою працю до успішного кінця, переборивши всі формальні труднощі та опір ворожих елементів.

Установчі збори Легіону ім. Симона Петлюри в присутності боєвих учасників визвольних змагань 1917—1921 років, та в присутності представників побратимських комбатантських організацій дня 27-го травня 1956 року в місті Буенос Айресі ухвалили одностайно Статут ЛЕГІОНУ СИМОНА ПЕТЛЮРИ, плян та завдання праці обраної установчими зборами управи Легіону.

Управа Легіону ім. Симона Петлюри в Аргентині, для усунення шкідливих і невірних тлумачень подає до широкого відому всього українства головні витяги з статуту Легіону ім. Симона Петлюри — Українського Антикомуністичного Об'єднання в Республіці Аргентина.

НАЗВА, МЕТА і ЗАВДАННЯ

Організація має назву: Легіон ім. Симона Петлюри — Українське Антикомуністичне Об'єднання Колишніх Військовиків — Українців, скорочено: Л. С. П.

Легіон ім. Симона Петлюри є українська демократична організація яка ставить перед собою такі завдання:

- а) об'єднати всіх колишніх військовиків-українців, що були змушені служити в чужих арміях, в єдину українську антикомуністичну організацію — ЛЕГІОН СИМОНА ПЕТЛЮРИ. для духового піднесення і виховання в дусі традицій визвольної боротьби українського народу проти рабства і гніту, боротьби проти червоного московського імперіялізму і його кривавого пригноблення України та інших поневолених ним народів.
- б) Л.С.П. об'єднує в своїх лавах українську національну молодь для її освіднення та виховання її відпорності проти кремлівсько-комінформівської розкладової роботи.
- в) Л.С.П. для збереження тяглості українських військових традицій залучає до своїх лав тих, що боролися за ВОЛЮ І НЕЗАЛЕЖНІСТЬ УКРАЇНИ. ЗА УКРАЇНСЬКУ СОБОРНУ ДЕМОКРАТИЧНУ РЕСУБЛІКУ в роках визвольних змагань, в роках 1917-1921, та пізніше, в героїчному Зимовому Поході і в збройних повстаннях проти московсько-більшевицьких наїзників.
- г) Л.С.П. провадить і підтримує антикомуністичну пропаганду, скеровану на повалення тюрми народів СРСР — штабу духового і фізичного поборення Вільного Світу, його демократичних і індивідуальних, соціальних і національних свобод.
- д) Л.С.П. підтримує контакт з усіма антико-

муністичними організаціями поневолених СРСР народів, для спільної боротьби проти червоних і білих московських імперіалістів, для побудови незалежних національних держав.

- е) Л.С.П. подає моральну, матеріальну та правну допомогу військово-політичним емігрантам із за залізної заслони, плекає дружбу з організаціями комбатантів поневолених народів СРСР і його сателітів, зокрема, тримає тісний побратимський зв'язок з усіма українськими комбатантськими організаціями та провадить спільну працю.

ІДЕОЛОГІЧНА ПЛЯТФОРМА

- 1) Легіон Симона Петлюри стоїть на плятформі Українського Революційного Демократичного Руху.
- 2) Л.С.П. підтримує принцип єдності всіх українських політичних сил на еміграції в єдиному Державному Центрі, яким нині є Українська Національна Рада.
Л.С.П. підтримує всі українські організації, що стоять на позиціях **УКРАЇНСЬКОЇ САМОСТІЙНОСТІ, СОБОРНОСТІ**, та змагаються до єдності в громадському і політичному житті нашої еміграції.
- 3) Л.С.П. провадить непримириму боротьбу проти комунізму, імперіалізму, тоталітаризму, расизму, фашизму, шовінізму та антисемітизму. визнаючи **ДЕКЛЯРАЦІЮ ПРАВ ЛЮДИНИ** та **АТЛАНТІЙСКУ ХАРТІЮ** за основу співжиття народів і націй.
- 4) Легіон Симона Петлюри свято шанує закони Аргентинської Республіки, та не бере участі в тому, що загрожувало б її конституції, суверенності, добробуту, політичній та оборонній міці.

Одночасно Управа Легіону С. Петлюри подає до відому уривок урочистої присяги:

„Ми українці-антикомуністи, колишні військовики армії УНР і чужинецьких армій, та боєві учасники збройної боротьби за **НЕЗАЛЕЖНУ** і **СОБОРНУ УКРАЇНУ**, що волею промислу Божого перебуваємо зараз в еміграції, на вільній землі Сан-мартіна, користуючись з її демократичних свобод і прав людини, наслідуючи святі традиції вікової боротьби українського народу за його Волю, схилиючи наші чола перед незчисленими жертвами його, принесеними для добра української нації і для здійснення ідеалів християнства та правди всього людства, створили це пообратимство — Легіон Симона Петлюри в Аргентині.

Ми члени цього побратимства, ставимо собі за мету наше духове та національне відродження і вдосконалення для виборення і відновлення Української Самостійної Соборної Держави, з забезпеченням в ній всіх демократичних свобод, ліквідованих большевицькою диктатурою“.

Управа Легіону ім. Симона Петлюри звертається з закликом до всіх бувших вояків та командирів а також до української молоді і жіноцтва, які не об'єднані в споріднених нам організаціях, вступити в Легіон ім. Симона Петлюри для духової і національної єдності та організаційної і технічної підготовки до зав-

дань виборення нашої **УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОЇ НЕЗАЛЕЖНОСТІ**.

СЛАВА УКРАЇНІ ТА ЇЇ БОРЦЯМ ЗА ВОЛЮ!

*Управа Легіону ім. Симона Петлюри
в Аргентині*

Вшанування Св. Пам'яті Симона Петлюри ВЕЛИКОБРИТАНІЯ

Відділ ЛСП в Болтоні

З ініціативи М.В. ЛСП було створено святочний комітет з представників різних організацій. На голову комітету було обрано Керівника МВ ЛСП побратима О. Перетятка, на секретаря п. Б. Дідова.

Святочний комітет підготував і організував 27. травня ц.р. академію присвячену 30-тій річниці трагічної смерті Св. пам'яті Симона Петлюри. Заля, де відбувалась академія, була прикрашена портретом небіжчика, державним гербом України й символічною могилою, над якою був надпис: „Вічна Тобі Пам'ять Державний Муже“. Біля могили чергувалась варта вояків. Академія відкрилась вступним словом голови святочного комітету побратима О. Перетятка. Перед тим була відспівана молитва — „Боже вислухай благання“. Після всупного слова присутні вшанували пам'ять Лицаря України півхвилинною мовчанкою. Наступним промовцем на академії був п. С. Копаць, який в українській і англійській мовах подав в основних рисах постать Голови Директорії і Головного Огама на Військ УНР С. В. Петлюри.

Після обох промовців виступив з деклямацією п. С. Антонюк, під назвою „25 травня“. По першій деклямації з рефератом, на тему „Життя, діяльність і дороговкази Симона Петлюри“, виступив Член ВУ КО ЛСП у В. Британії побратим П. Коломиєць. З закінченням реферату продовжувались деклямації: О. Перетятко — „Квітка на могилу С. Петлюри“, Пані О. Муха — „Симоніві Петлюрі“, Пані А. Колісник — „За рідним краєм“, В. Борецький — „25 травня“ (Рука наче чорне жало...), С. Копаць — „Вірш про Огамана Петлюру“, Соломаха — „Київ“, І. Муха — „Безсмертному народові“, М. Богавський — „Згадаєм славних отаманів“, П. Мельник — „На смерть С. Петлюри“.

Академія закінчилась співом українського національного гімну.
Подав О.П.

НІМЕЧЧИНА

Відділ ЛСП в Н. Ульмі

Тут за ініціативою побратима Івана Богомаза та ін. створено було святочний комітет, до якого ввійшли 3 легіонери (І. Богомаз, С. Зубчевський і В. Слонь та дві особи від інших організацій (майор Василів від СУВ і п. П. Прокопів від вояків I-ої УД).

Саме в тридцяту річницю смерті Св. Пам'яті С. Петлюри місцевий відділ ЛСП влаштував урочисто — траурні збори легіонерів для вшанування пам'яті свого Патрона. Реферат на

тему — „Великий Лицар України“ прочитав Голова ГВУ ЛСП В. Григоренко.

Загальна академія відбулася 27. травня в залі „Лернінгсгайму“. Ще перед тим, як почалась академія, німецькі юнаки, що виховуються в „Лернінгсгаймі“ і мешкають в інтернаті при ньому, прийшли до прикрашеної залі і стоячи, молитвенно склавши свої руки, вшанували хвилинною мовчанкою Св. пам'ять Голови Директорії і Головного Отамана Військ УНР. Це свідчить про шляхетне виховання сучасної німецької молоді в НФР.

Академія розпочалася з рефератів, в тому числі реферату в німецькій мові, що його вголосив п. Е Хмільовський.

Велике вражіння створили на присутніх хор „Боян“, під мистецьким керівництвом проф. І. Заяця та літературно-художній монтаж, що його виконали діти і пластуни, під керівництвом побратима І Богомаза.

Бездогадне виконання хором „Прометею“ (слова Коваленка, музика Стеценка), „Пісні про Петлюру“ (слова побратима Богуславського, музика І. Заяця), „Кантати II“ (слова Лепкого, музика Заяця), „Вояцької пісні“ (слова Зубенка, музика І. Заяця), та „Кантата I“ (слова Тарасюка, музика І. Заяця), — захоплювало присутніх українців і німців, і вони кілька разів викликали на „біс“ виконавців. Слід зазначити що хор „Боян“ під керівництвом проф. І. Заяця дійсно заслуговує на вислів йому сердечної подяки від всіх присутніх, зокрема від побратимів-легіонерів.

Літературно-художній монтаж розпочався словами побратима І. Богомаза: „В день 30 тиріччя трагічної смерті Головного Отамана Військ УНР Симона Петлюри встають перед нами постаті лицарів і мучеників великої ідеї. Тих, що життям своїм заплатили за свою віру в неї і смолоскипом освічують наш шлях. Тих, що найдорожчим скарбом засвідчили відданість Вітчизні. Тих, що створили спільним чином свого життя легенду нації — легенду збройної

боротьби за право жити вільною і незалежною державою“...

Слова побратима І. Богомаза чергуються з деклямацією пластунів. Серед них були діти 7-8 років, були і старші.

Наводимо тут уривки з деклямацій, що викликають хвилювання в багатьох присутніх:

Ніколи Він не звав страждань зневіри,
Завжди палав пожежами надій,
Коли над ними громи страшні греміли —
Палкіш Він клявсь Вітчизні дорогій.

За нами! В бурі, хуртовини,
Маршом збороти люту ніч, —
І щасний день для Батьківщини
Підняти прапором сторіч!

О, годі, досить! Гріх і сором
Рабами скутими стоять!
Метіллю дишать знов простори,
Маршами нашими дуднуть.

Упаде спів на сніх холодних ранків,
На тилу нив болочу і тяжку...
Застогне сталь нових українських тавків.
Йдучи на Люблин, Пряшів і Москву!
Ми злічим все, що може Бог не лічить.
Всі каплі сліз і крові у життї...
І наш новий ми підсвяткуєм Січень
На Україні Вільній і Святій!

Тяжко передати на сторінці журналу те почуття, що викликали у присутність діти своїми деклямаціями. Треба зазначити, що цей академічний вечір, присвячений Св. пам'яті нашого Патрона залишиться не забутиим.

Було б несправедливим на цьому закінчити оцінку академії, не згадавши майора Л. Васильова, який приклав багато старань для художнього оформлення сцени залі, яка створювала урочистість і святочність під час академії. Українська громада і легіонери висловлюють всім учасникам підготовки до академії щиро подяку.

Подав І. Б-КО.

Головна Військова Управа Легіону Симона Петлюри з великим жалем сповіщає всіх членів і прихильників ЛСП про передчасну смерть

побратима ІГОРЯ СІРКА

що сталася 6 вересня 1956 року після тяжкої операції в шпиталі Некер у Парижі.

Похорон відбувся 10. вересня 1956 р. в Парижі на цвинтарі Пантен. Похоронного чину довершив о. Володимир Вишневецький при великій участі українського громадянства та друзів Покійного.

Ігор Сірко народився 3. травня 1925 р. в селі Янківка на Білоцерківщині. Під час війни був вивезений на праю в Німеччину, після закінчення війни Покійний пішов на службу до Французького Чужинецького Легіону, в якому прослужив п'ять років. Після закінчення військової служби приїхав у місто Ліон (Франція), де весь час проживав та працював на різних фабриках. Одружившись, волів краще забезпечити свою родину і себе, збирався виїхати в США, але доля йому не судила здійснити цю мрію.

На еміграції Покійний брав активну участь в організованому українському житті. Будучи членом Легіону ім. Симона Петлюри та Української Революційно-Демократичної Партії, завжди виконував з честю покладані на нього завдання. Діяльно підтримував В-ве Т-во УНР та Ліонську парафію УАПЦ. Свій страдницький шлях пройшов в боях за краще майбутнє рідної України.

Покійний був людяної і веселої вдачі, за що його любили побратими та знайомі.

В особі Покійного ми загубили свідомого українця та доброго друга. Невблагання смерть обірвала передчасно його молоде життя. Покійний залишив прибуту гоним дружини Ірину, доньку Мілю, сина Юрія та багато друзів і знайомих по всьому світі. Хай буде йому чужа земля легкою.

Головна Військова Управа ЛСП

Генерал-хорунжому Миколі Капустянському в 75-ту річницю з дня народження наш палкий привіт і найсердечніші побажання

Визначний борець за волю Батьківщини

У визвольній боротьбі 1917-21 років в рядах Армії УНР загартовувалась ціла плеяда вірних синів нашої Вітчизни, що готові були віддати за її визволення все, що мали найдорожче — своє життя.

Багато з них загинуло в нерівних боях з ворогом-окупантом, частина ж опинилась на еміграції. Серед цих учасників української збройної боротьби знаходимо декілька осіб, які належали до Головного Командування арміями УНР і творили сеньйорат військової еліти. До цієї військової еліти належить і наш Ювілянт — генерал-хорунжий Микола Капустянський, якому в цьому році сповнилось 75 років.

Українські військовики всіх формацій, в тому числі і ми колишні військовики советської армії, що об'єднані в Легіон Симона Петлюри, відзначаючи 75-річчя з дня народження генерала

Миколи Капустянського, разом з цим відзначаємо його більш як півстолітню неухитну творчу діяльність. Наш Ювілянт народився 30. березня 1881 року у родині священника в селі Чумаки на Запоріжжі. Він здобув загальну середню і військову освіту, був активним учасником російсько-японської війни, 1-ї світової і українсько-визвольної. По закінченні російсько-японської війни та після практичної військової підготовки в армійських з'єднаннях, він вступає до Імператорської Миколаївської Воєнної Академії, яку успішно закінчив в 1912 році і був зарахований до старшин генерального штабу та відряджений до свого попереднього полку для відбуття стажу командира сотні. Висока військова освіта відкрила йому шлях до викладу військових дисциплін у Віленській офіцерській піхотній школі в 1913 році.

З вибухом 1-ї світової війни в 1914 році, Микола Капустянський, в ранзі капітана генштабу, був призначений до 5-ї стрілецької бригади в Сувалках, що приймала участь в боях проти німців під Гумбіннен.

В 1915 році капітана М. Капустянського, за бойові заслуги, підвищено до ранги підполковника генштабу і переведено до 3-го армійського корпусу на посаду штабного офіцера, а в зимі 1916 року призначено начальником штабу 173 піхотної дивізії. На початку 1917 року підполковник М. Капустянський був підвищений до рангу полковника. В цьому ранзі захопила його революція 1917 року, на становищі командира полку цієї ж дивізії. До 1917 року М. Капустянський за бойові заслуги був нагороджений орденами і золотою зброєю. В травні 1917 року делегати від полків просять Капустянського обняти становище командира цієї дивізії, але... всіма думками він вже був у Києві, де підготовлялось формування українського війська.

В червні 1917 року М. Капустянський подав заяву до Української Центральної Ради про своє бажання взяти участь в творенні української армії. Здається, він належить до перших офіцерів царського генштабу, що зголосилися на українську військову службу. Його придїлено на становище начальника штабу 1-ї дивізії, 1-го Українського Корпусу, постало на базі переформування, генералом Павлом Скоропадським 34-го армійського корпусу, яким той командував у російському війську. На цьому становищі М. Капустянський прикладає багато зусиль над вишколюванням і вихованням українського воїнства.

В жовтні 1917 року відбувся 3-й Український Військовий З'їзд, делегатом якого був М. Капустянський. Цей з'їзд вніс пропозицію про проголошення Української Народньої Республіки, яке було здійснено 3-м Універсалом Центральної Ради.

З появою небезпеки захоплення Києва большевицькими військами Південно-Західнього й Румунського фронту полковник Капустянський перебував при штабі 1-ї Української дивізії, що стояв у Києві. Два полки цієї дивізії стояли під Збаражем. Незадовго штаб пересунувся до цих полків і там було створено революційний штаб дивізії для боротьби з розкладовою акцією большевиків. На чолі цього штабу став М. Капустянський. Під його безпосереднім керівництвом здобуто Шепетівку і обеззброєно 34-й Вітебський большевицький полк, що прямував із Старо-Костянтинова з метою дістатися до Києва. Під безпосереднім керівництвом М. Капустянського було також захоплено штаб 11-ї збольшевиченої армії в м. Старо-Костянтиніві.

Наказом Генерального Військового Секретаря С. В. Петлюри М. Капустянського було призначено начальником штабу 2-ї армії. Цим штабом він керував аж до кінця 1917 року, стримуючи большевицькі частини від нападу на Київ. На пропозицію Української Військової Ради Південно-Західнього фронту М. Капустянський обійняв становище начальника штабу цього фронту з місцем осідку в м. Бердичеві.

За гетьмана Павла Скоропадського М. Капустянському було запропоновано високе становище в генштабі, але він відмовився й обняв становище керівника Воєнно-Наукового Комітету при генштабі та становище начальника штабу дивізії.

Директорія УНР, перебравши владу в Україні, покликує М. Капустянського на становище начальника оперативного відділу й заступника першого генерал-квартирмейстера Дієвої Армії УНР, що перебувала під командуванням Головного Отамана Військ УНР С. В. Петлюри, а потім на першого генерального квартирмейстера Дієвої Армії. В 1920 році М. Капустянського підвищено Урядом УНР до рангу генерал-хорунжого. В цьому ж році Головний Отаман Військ УНР С. В. Петлюра призначив генерал-хорунжого М. Капустянського найвищим представником Армії УНР при штабі маршала Пільсудського.

Перебуваючи у Варшаві, М. Капустянський нав'язує контакт з відомим російським революціонером Борисом Савенковим для спільної політично-стратегічної акції проти большевиків. Б. Савенков прийняв всі пропозиції включно з визнанням Уряду УНР на чолі з Головним Отаманом С. В. Петлюрою, як речником Української Народньої Республіки. В порядку реалізації домовлености з Б. Савенковим була підписана угода, за якою російські частини в Польщі були підпорядковані штабові Армії УНР, для спільних дій проти большевизму.

Коли Армія УНР була інтернована, М. Капустянський провадив переговори в справі творення протикомуністичного союзу: Україна-Польща-Румунія з міністром закордонних справ Таціоном та з начальником штабу і військовим міністром Румунії. Переговори закінчились негайним укладенням угоди, але поляки цю угоду зламали, уклавши мирний договір з большевиками.

В 1922 році М. Капустянський в Скальмержиці біля м. Каліша викладав на курсах історію визвольних змагань і рівночасно керував виданням, як один із редакторів, українського воєнно-наукового журналу «Табор».

Наприкінці 1923 року М. Капустянський переїжджає до Франції, де в Парижі закладає в 1924 році «Українську Громаду у Франції», і керує нею, як обраний голова.

Як військовий теоретик М. Капустянський працював над розробкою багатьох військових проблем. Його праці вміщувались в журналах, збірниках і часописах. В багатій тематичі нашого Ювілянта зустрічаємо великі праці і статті, що аналізують причини нашої програної в 1917-21 рр. Особливої уваги заслуговує капітальна праця М. Капустянського «Похід Української Армії на Київ і Одесу», що написана була ще в таборі інтернованих в 1920 році. Зі змістом цієї праці ознайомлений кожен український військовик на еміграції. В 1931—32 рр. він редагував цикл праць для старшин під назвою «Військове знання». В 1938 р. зредагував два воєнно-наукові збірники: «За збройну Україну» і «Війна та техніка». Більшість статей, надрукованих в цих збірниках, належать перу М. Капустянського, хоч вміщувались не тільки під його ім'ям, але й під псевдонімами. До нових його творів належить опрацьована студія Фінсько-совєтської війни 1939-40 рр.

Неможливо в газетній статті перелічити всі праці М. Капустянського. Військово-наукова діяльність його тісно пов'язувалась з організаційною діяльністю на військово-громадському відтинку. М. Капустянський був і є ініціатором створення багатьох українських військових інституцій. Останнім його практичним твором є «Українське Воєнно-Наукове Товариство», що було ним заініційоване в 1950 році, куди ввійшли військовики всіх формацій.

Наприкінці 1939 р. М. Капустянський переїздить до Кракова і там створює Об'єднання Українських Комбатантів. З вибухом німецько-совєтської війни, нелегально переходить до Львова і звідтіля прибуває до Києва.

В Києві приймає активну участь в створенні Української Національної Ради і організовує підпільну організацію «Полуботківців», з філіями по головних містах України.

Але не довго судилося бути генера-

лові в своїй рідній столиці — Києві. Під загрозою арешту М. Капустянський лишає Київ і переїздить до м. Рівного та розгортає там протинімецьку акцію в умовах підпілля. Генерал М. Капустянський приймає активну участь у складанні Меморандуму проти німецького режиму на Україні, що був підписаний Головою Директорії УНР Андрієм Лівичьким, Митрополитом Андрієм Шептицьким, Андрієм Мельником і Головою Української Національної Ради проф. Величківським.

В 1944 році німці пропонували М. Капустянському організувати український корпус. У відповідь М. Капустянський поставив німцям політичні передумови, на які вони не погодились і в скорому часі його заарештували. По звільненні з в'язниці М. Капустянський переїхав до м. Мюнхену.

Після II-ї світової війни М. Капустянський приймає активну участь у творенні українських ветеранських організацій. В 1946 році опрацьовує друге видання своєї капітальної праці «Похід українських армій на Київ і Одесу».

В 1948 році, коли було створено Українську Національну Раду на еміграції, генерала М. Капустянського було обрано до її Виконного Органу на становище Керманіча Ресорту Військових Справ, на якому він перебував до 1954 року.

Генерал М. Капустянський є не тільки великий військовий мистець, він також і чулий старший товариш і побратим воякам молодшого покоління. Зокрема він є великим прихильником і порадником наймолодшої української військової організації на еміграції — Легіону Симона Петлюри.

Ми, наймолодші українські комбатанти, з нагоди 75-річчя з дня народження сердечно вітаємо генерала М. Капустянського, та бажаємо йому здоров'я й витривалости в житті й боротьбі за волю нашої Вітчизни. **В. Григоренко**

П О С Т А Н О В А

Головної Військової Управи Легіону Симона Петлюри про нагородження Почесним Званням Генерального Штабу генерал-хорунжого Миколу Капустянського, з нагоди 75-тиріччя народження.

Головна Військова Управа Легіону Симона Петлюри, керуючись п. 10-м Статуту ЛСП, п о с т а н о в л я є

- 1. Генерального Штабу генерал-хорунжого Миколу Капустянського, активного учасника української збройної боротьби 1917-21 рр. і заслуженого діяча та соратника бл. п. Головного Отамана Військ УНР — Симона Петлюри, — нагородити званням Почесного Члена Легіону С. Петлюри.*
- 2. Генерал-хорунжому Миколі Капустянському вручити Золоту Гримоту і нагрудну відзнаку Почесного Легіонера.*

ЗА ГОЛОВНУ ВІЙСЬКОВУ УПРАВУ ЛСП

В. Григоренко
Голова

О. Собчинський
Керуючий справами

Капітан С. ГОРБАНЬ

Військові проблеми ССРСР після громадянської війни 1917 — 1920 рр.

(Продовження з попереднього числа)

Погляди большевиків на значення воєнної техніки

Питання технічного устаткування Червоної Армії комуністична партія в ССРСР завжди розглядала як частину загальної проблеми потужної промисловості советської держави. Але вона прекрасно віддавала собі відчит в тому, що серйозне відставання технічного устаткування Червоної Армії на початку 20 рр. було дуже загрозливою обставиною, яку не можна було усунути легко, бо вона була цілком пов'язана з технічно-економічною відсталістю советської держави. Ця відсталість була настільки великою, що переборювання її багатьом керівним членам компартії того часу здавалось неможливим в порівняно короткий строк мирної передишки, який мала тоді советська держава. Фактично ця передишка продовжувалась до 1941 року, але большевики на початку 20 рр. більше схилилися до думки, що вона буде короткою. Примара громадянської війни довго їх не покидала.

Тому і не дивно, що Троцький бачив вихід з цього скрутного становища тільки в революції на Заході. В своїй теорії перманентної революції він саме й проводив цю думку. Більшості ж членів компартії, не дивлячись на те, що загальний курс її був теж розрахований на світову революцію, ідея перманентної революції Троцького здавалась абсурдною.

І дійсно. Супротивники Троцького допускали можливість революції на Заході, але не сприймали ідею закономірності безперервної революції, як Троцький. Вони вважали можливим революційний переворот лише при наявності сприятливих умов. Основуючись на теорії Леніна про прорив капіталістичного фронту в слабому місці (за прикладом царської Росії) большевики зайнялись проблемою перенесення революції на територію Німеччини та Угорщини, де в той час були заворушення в наслідок невдалої війни 1914-18 рр. Як відомо, ці спроби большевиків використати незадоволення народних мас в Німеччині та в Угорщині з революційною метою закінчилися повним фіяском. Цілюм зрозуміло, що їм прийшлося залишити на деякий час свої надії на революцію в центральній Європі та розрішати питання про переозброєння Червоної Армії на базі внутрішніх можливостей.

Як зазначено вище, Фрунзе був першим советським офіцером, що перейнявся марксистськими ідеями і на базі їх будував Червону Армію. Тому його погляди на воєнні проблеми треба розглядати як погляди першого марксистського теоретика в Червоній Армії, до голосу якого прислухались правовірні марксистки. Він не був відсталим чоловіком і добре розумів значення першокласної зброї. „Ми повинні прислухатись до голосу моменту, а він владно

вказує на напруження всіх сил для покращання техніки... наша повинність і наша задача звернути на це належну увагу“, казав він на нараді командного складу.

В 1921 р. він пропонував на обговорення командного складу військ України, проблеми боротьби з танками, бронемашинами, бронепотягами і самолетами; вимагав намітити поправки для польового статуту відповідно до нового досвіду війни та розробити методи і форми взаємодії всіх родів зброї. Між іншим, взаємодії родів зброї він вважав осьовним питанням сучасного бою. Також звертав велику увагу на проблеми хемічної боротьби. Ураховуючи досвід останніх війн, Фрунзе прийшов до висновку, що війна в майбутньому, якщо не цілком, то в значній мірі, буде війною машин.

Всього цього про погляди Фрунзе на значення техніки буде досить, щоб зрозуміти його намір озброїти Червону Армію першокласною технікою. Фаватично сповідуючи вчення Маркса-Леніна, він вірив в можливість утворення в советській країні потужної промисловості, як загальної, так і військової. Советська державна система, за його глибоким переконанням та всупереч поглядам Троцького і частини спеціалістів старої армії, гарантувала утворення такої.

Проте, Фрунзе не був сліпим ідеалістом. Він віддавав собі відчит в тому, що навіть при самих сприятливих умовах для такого розгортання промисловості потрібно багато часу. І цілком природно, він задумувався над питанням про те, на що розраховувати в випадкові, коли війна між Заходом та Сходом вибухне раніше, ніж большевики матимуть міцну промисловість.

Здавалось, що між Фрунзе та Троцьким з його сторонниками не було розбіжностей в поглядах про значення техніки на війні. Однак, Троцький, маючи сумнів щодо утворення потужної промисловості в короткий час, не розраховував на міць Червоної Армії і покладав надію на революцію в Західній Європі. Виходячи з таких поглядів Троцького, стає зрозумілим захоплення воєнними троцькістами ідеєю стратегічної оборони. Боронитися до тих пір, поки на поміч не прийдуть пролетарі Заходу — ось в чому полягала суть ідеї Троцького.

Науку невдалої спроби насадження революції на Заході Фрунзе добре засвоїв і через те розраховував насамперед на внутрішні сили та ресурси советської держави. А поскільки промисловість останньої відстала на багато десятків років від промисловості багатьох країн Західної Європи, то йому прийшлося звернутись до досвіду громадянської війни. Досвід останньої вселяв в нього упевненість, що і в майбутній війні, якщо вона виникне до того часу, коли большевики підтягнуть свою промисловість до рівня західноєвропейської, невідповідність в техніці заповниться духом солдат Червоної Армії, завдяки якому, а також і

кількісній перевазі, щастило під час громадянської війни отримувати перемоги і над добре озброєними противниками. Розрахунок на підтримку ши роких народніх мас ніколи не покидав Фрунзе.

Власне, недостача техніки і змушувала Фрунзе виступати з ідеєю опори на маси, на їх революційний ентузіазм та активність. Виникнення і розповсюдження на Заході теорій про „малі армії“ він розглядав як результат непевності урядів західноєвропейських держав в своїх масах, а в їхньому намірі використати до краю машини на війні — бачив одчайдушну спробу власного порятунку.

Відомо, що наступні події показали необхідність такого твердження Фрунзе, і на Заході ніхто не відмовився від вживання масових армій, чому ми були свідками в останню війну. Патріотизм народів Заходу виявився настільки сильним, що піякі соціальні суперечності в кожній країні Західного Світу не могли його приглушити. І характерно, що ні в одній воюючій армії не було випадків прояву бродіння соціального характеру, не дивлячись на те, що паралельно діяли партизани, яких часом оточували і червоні вожаки. Навіть і солдати Советської Армії, хоча були під цілковитим доглядом большевиків, і ті воювали не за соціальні ідеї останніх, а боронили свій край від нападу гітлерівців.

Історія спростувала всі розрахунки Фрунзе. Упевненість його в надійності мас советської країни і в ненадійності мас у воєнних противників СССР виявилась помилковою. В останню війну народні маси у всіх без винятку воюючих державах (в Німеччині теж) захищали не соціальні ідеї, а свої батьківщини, і керувало ними тільки почуття патріотизму. Але як було сказано вище, теоретичні засножки Фрунзе були основані на досвіді громадянської війни в СССР. Тоді, дійсно, соціальні мотиви грали першу роль.

Проте, не можна казати, що Фрунзе легковажно відносився до воєнних можливостей західних держав. Він вимагав серйозного відношення щодо оцінки сил і можливостей їх і передбачав, що можливі противники советської держави зуміють виставити в майбутній війні міцно організовані воєнні сили, зможуть вплинути на народні маси і повести їх в бій проти Червоної Армії. Тому він і писав: „В своїх розрахунках майбутніх операцій і в аналізі характеру майбутніх зіткнень ми повинні внутрі власної воєнної організації приділяти головну увагу не надіям на політичний розклад свого противника, а моментові можливості активно, фізично його роздавити“.

З цього виходить, що Фрунзе, хоча і надіявся на високий дух своїх (червоних) військ, однак не був певен в моральній слабості військ ворога (Заходу), не кажучи вже про їхню зброю. Відсіла і його розрахунок на власні внутрішні ресурси, на техніку Червоної Армії. Але тому, що промисловість советської республіки не могла в найближчий час дати Червоній Армії сучасну воєнну техніку, то Фрунзе мислив на випадок передчасної війни послабити технічні переваги армій Заходу шляхом підвищення ролі маневру військ в самому широ-

кому розумінні цього слова, що дозволило б Червоній Армії бути завжди сильнішою за ворога в вирішальному напрямкові; шляхом розвитку партизанських дій (Фрунзе приділяв багато уваги проблемам „малої війни“, себто партизанської) шляхом широкого вживання нічних боїв та зосередження для бою великих мас війська, не допускаючи їх розпорошення. Такими засобами і методами боротьби Фрунзе припускав зрівняти співвідношення сил і зменшити перевагу в техніці ворожих армій на випадок виникнення війни в найближчий час. Щож торкається перспектив війни в далекому майбутньому, то він не мав сумніву в тому, що Червона Армія матиме техніку, не тільки рівну техніці ворожих армій, але й вищу.

Надаючи велике значення воєнній техніці, Фрунзе однак не відокремлював її від людини. Якщо він і припускав, що Захід зможе ідеологічно підготувати свої маси до війни проти советської держави, то все ж таки, за його поглядом, людський матеріал, що був в розпорядженні командування Червоної Армії, повинен бути кращим за людський матеріал в арміях Заходу. Тут знову його теоретичні висновки були засновані на досвіді громадянської війни. Фрунзе дивився на вояка Червоної Армії крізь окуляри часів громадянської війни.

Таким же духом були просякнені і статuti Червоної Армії, що були видані за життя Фрунзе. Так, в статті першій „Бойової служби піхоти“ видання 1924 р. було написано, що в сучасному бою, під час якого удосконалені засоби знищення противника будуть вживатись в великій кількості, „основне значення належить особистим вартостям вояка і ступеневі його підготовки“.

Але стаття шоста того ж статуту звучить: „...розрахунок на перемогу не може бути побудований виключно на моральних якостях і на духові бійців, але й на кількості і якості технічних засобів, які б дали можливість завдати ними фізичну та матеріальну шкоду ворогові, гнітючим образом діяти на його моральний стан та на старанній підготовці військ до володіння ними (технічними засобами — С.Г.)“.

Читачеві може видатися до деякої міри парадоксальним зміст цих двох статей воєнного статуту. Але скоріше можна сказати, що тут винна нездала редакція їх. Насправді, Фрунзе розраховував як на морально-політичну стійкість советських військ, так і на їх влучку та на техніку. Недостачу останньої, він надіявся компенсувати маневреністю військ з метою утворення на головних напрямках фронту чисельної переваги. Нічні марші та бої повинні були цьому сприяти. Йому були добре відомі швидкі перекидання німецьких військ в війну 1914-18 рр. з західного театру війни на східний та масування їх в пунктах виступу. Наступ військ генерала Брусілова в 1916 р. на Волині, що на початку проходив дуже добре, не міг статися катастрофічним для австрійців тільки тому, що Брусілов не мав резервів, — також був наочною наукою.

Треба сказати, що і досвід громадянської війни яскраво свідчив про необхідність зосередження переважаючих сил в напрямкові головного удару. Крім того, партизанські дії, які

дуже часто застосовувались в період громадянської війни, набули громадянських прав. Фрунзе приділяв багато уваги і проблемам „малої війни“, маючи на увазі в майбутній війні територію Польщі, Румунії за пляцдарми воєнних дій. Українське населення цих держав мислилось тоді більшовикам як потенційний союзник. Дійсність, як відомо, розвіяла ці ілюзії більшовиків про західних українців.

Проблема створення морально стійкого солдата не нова і до розриву її в кожній армії підходили по-своєму, пристосовуючись до духу та традиції тої або іншої армії, до характеру і національних якостей народів їх держав. Так, в німецькій армії солдат виховувався в дусі глибокої віри в вищість німецького народу над іншими, що дуже сприяло розв'язанню наступального духу армії. У французькій армії напередодні війни 1914-18 рр. панували воєнні ідеї Наполеона I, а англієць не могли розстатися з думкою, що Англія є вічна владчиця морів.

Досить цікаво буде ознайомитися з поглядами на цю проблему росіян. Їхні дореволюційні воєнні історики Міхневич та Масловський визнавали особливості розвитку російського воєнного мистецтва, але приписували це якостям полководців російської армії. Другі — Байов, а слідом за ним і советський історик Коробков, шукали причину особливого розвитку російського воєнного мистецтва в біологічних властивостях російського народу, в „незмінності психо-фізичних якостей“ російського солдата. До революції, в царській армії під цим кутом і провадилась пропаганда російського шовінізму серед солдат, але вона була поставлена досить примітивно. Крім того, вона не була зрозумілою для солдат неросіян. В наслідок цього, при першій серйозній пробі, в війну 1914-18 рр. російська армія розвалилась. І тільки нові більшовицькі ідеї врятували російську імперію від загибелі.

Прагнучь над тим питанням і російські білоемігранти, але вони не визнають більшовиків за спасителів російської імперії. Натомість, вони вбачають нові елементи в характері російського народу (в їх розумінні російський народ — це росіяни, і українці, і білоруси і т.д.), а саме — його „миролюбність“. За ними, російський народ не любить нападати на чужі народи, тому, мовляв, він вів невдалі війни, коли уряди нав'язували йому нападницькі війни. І, навпаки, коли він був змушений боротися від нападу чужинців, тоді він завжди виходив переможцем. Війна з Наполеоном, з Гітлером — служити цьому доказом. Одноразово вони не забувають нагадувати про це і декому з чужинців і просто вказують на те, що їх не мене така доля, коли вони нападуть на СРСР по зразку Наполеона або Гітлера.

Невідомо, з яких причин походить твердження деяких чужинецьких воєнних публіцистів — напр., американця Гартгофа, що написав книгу про воєнну доктрину СРСР, — але видно, що і вони схиляються до тієї думки, нібито советська воєнна стратегія і тактика призначені виключно для оборони території СРСР.

Проте, хоча виховавча в дусі патріотизму праця велася серед всіх армій, спеціального апарату для цього в них ніколи не існувало.

Та й сам термін „політробота“ взагалі не існував. Тільки більшовики заснували політичний апарат в своїй армії. І треба визнати, що без провадження політичної роботи серед своїх військ вони ніколи не досягли б перемоги. Ось чому Фрунзе і трактував політичну роботу в армії як „нову зброю, що в величезних розмірах скріпила і збільшила її (Червоної Армії — С.Г.) бойову міць“.

Не можна не погодитися з тим, що політична робота в Червоній Армії з'являлась своєрідним родом зброї. Приклади її вживання в громадянську війну наочно свідчать про це. На південному фронті, в розпал боротьби проти армії генерала Врангеля в 1920 р., політична „Кампанія перемоги“, що була організована Фрунзе, полягала не тільки в агітації на мітингах, в бесідах з червоноармійцями, в викиданні відповідних кампаній льозунгів в дючий армії, але й тому, що зовнішньо все так обставлялось, аби червоноармійців ніколи не покидала думка про необхідність боротьби з Врангелем. Стіни залізничних вагонів, в яких містилися червоноармійці, стіни вокзалів залізничних вузлів, паркани на станціях, на яких було скупчення воїнських ешелонів, були розмальовані гаслами, що закликали на бій за Крим, картинами, зі страшливими карикатурами.

В 1920 р. під час війни з Польшею червоноармійцям була роздана відозва генерала Брусілова, в якій він закликав солдат Червоної Армії боротися проти навали поляків. Генерал Брусілов посилався на історичні приклади і оцінював наступ польської армії на Україну, як навалу споконвічних ворогів російського народу.

Ведучи пропаганду проти антикомуністичних рухів в середині своєї країни, більшовики дискредитували лідерів цих рухів як ворогів революції і наймитів закордонної буржуазії. Пропаганда проти внутрішніх ворогів велась, так би мовити, з позицій „революції“. Але коли Червона Армія зіткнулася з чужинецькими військами, поляками, французами, англійцями, японцями і т.д., тоді більшовики виводили на арену і старих царських генералів, хоча б того самого Брусілова, і пропаганда проти чужинців велась в більшому ступені з позицій „защити родіни“, а не з позицій захисту „революції“.

Таким чином, ще в роки громадянської війни більшовики намітили дві програми політичної пропаганди: одна розрахована на революційність мас і скерована проти внутрішніх ворогів; друга на патріотизм народних мас. Перша програма була головною, друга підсобною. В війну проти Гітлера більшовики вмילו використали другу програму. Але й досі вони використовують і будуть використовувати ці обидві програми в залежності від потреби і вимог часу.

З того часу, як Фрунзе узяв на себе верховне керівництво над Червоною Армією (1924 р.), форми та методи політичної праці в Червоній Армії змінились корінним образом. Насамперед були підготовлені нові кадри політичних робітників для армії і викладачів для воєнно-учбових закладів. Були змінені програми і підручники політичної підготовки.

Почалась нещадна критика поглядів троцькі-

Шпигунство вчора, сьогодні, завтра

(Продовження з попередніх чисел)

САБОТАЖ

В 1940 р. капітан Франц фон Рінтелен, на своє велике здивування, був інтернований на острові Ман. Я удостоївся його прихильності і інтерв'ював у справі інтернування.

Він був не меншим ворогом Гітлера, ніж Черчил, але він все таки залишався німцем. Коли Гітлер почав зсажувати своїх генералів, то, можливо, що фон Рінтелена також включили в це число. Коли наці в Німеччині прийшли до влади, фон Рінтелен відлетів до Англії. Своєю ранішньою діяльністю фон Рінтелен був досить відомий, він збирався зробитись героєм у новому світі.

Як би там не було, але фон Рінтелен прибув до Англії, де зробив собі добре ім'я.

Його книжка добре пішла в рух, як доповідач він був улюбленою персоною в Англії.

Саботаж застосовується в кожній війні, і в усякому разі в кожній війні нового часу. Рінтелен у цій ділянці був великим мистцем, він зосередив свою увагу на питанні узаконення свого процесу.

Морське німецьке управління в березні 1915 р. посилає його як швейцарського громадянина до Сполучених Штатів Америки. Тоді Америка покляла свої перші камені для майбутньої ролі „арсеналу демократії“. Америка виглядала неутраальною, але вже збиралась постачати воєнний матеріал для альянтів, особливо для Росії.

У розрахунках німців лежало не допустити матеріали альянтам і в кращому випадку не привести це постачання до кінця.

Напочатку Рінтеленівська місія не була надто тяжкою, як це буває для вишколених шпівнів. В Америці тоді перебувало багато німецьких моряків, які залишилися по вибуху війни, будучи не в стані пройти з своїми пароходами через англійську морську блокаду. Багато з них були резервістами воєнно-морської флотії і тимчасово перебували на службі в торговельній флотії. Ці люди були завантажені на портових працях в Нью-Йорку і робили все, що могло приносити шкоду для Англії.

Рінтелен, як „фанатичний пішник“, зареєстрував себе. Найважливішу допомогу фон Рінтелені робив присланий науковець д р Шееле. Він винайшов бомбу сигароподібної форми, яка повинна була робити спустошуючу дію.

Бомба була збудована так: олив'яна рурка завбільшки з сигару перегороджувалась тоненьким мідяним листком, в одну і другу частини наливалися хемічні розчини. За декілька годин розчини проїдали мідяний листок та з'єднувалися між собою. При з'єднанні вибухало полум'я, в радіусі одного метра і всі пальні матеріали піддавались вогню. Уявіть собі, як тяжко було чинити перепону проти вживання такої бомби. Вона була настільки мала та непомітна, що кожний відвідувач пароплава міг легко піднести її та кинути в якесь небезпечне місце або вкинути у ківш, яким навантажують вугілля для пароплава. За декілька годин виникне пожежа на пароплаві, і ніяких слідів саботажу.

Для випробування „сигарної бомби“ був вибраний пароплав, який транспортував амуніцію до Архангельську. У відкритому океані на па-

стів щодо змісту, форм та методів політичної роботи в армії. Порочність цих поглядів, за новою офіційною настановою, полягала в наступному:

1. В тенденції троцькістів применшувати значення політичної роботи, в намірі перетворити її в одну з учбових дисциплін, на зразок „урока словесности“ в старій царській армії.

2. В розмежуванні бойової і політичної роботи. За думкою троцькістів, політична робота кінчається тоді, коли починається бойова, себто, просто бій.

3. В перебільшуванні значення психоелементу в бою.

Згідно з новим курсом політичної підготовки, що був введений в Червоній Армії в 1925 р. (приблизно), остання не з'являється особливим, лише шкільного типу засобом пояснювання солдатам цілей та задач Червоної Армії, але повинна провадитись завжди, навіть в самі критичні моменти бою, коли напруження нервової системи солдата досягає крайнього ступеня. В цей момент на допомогу йому повинна прийти його політична свідомість.

В той час велось багато розмов на тему про те, як кваліфікувати вчинок простого командира рою (отделения), коли він в критичну минуту бою подає команду — „За мною в атаку!“ . За троцькістами це був прояв психоелементу.

І навпаки, прихильники Фрунзе розглядали цей вигук командира рою як прояв елементу політработи, хоча і пов'язаного з елементом психічним. На їхню думку, ця команда командира рою буде тільки тоді здійснена, коли він сам і його солдати будуть добре знати, проти кого і за що вони воюють.

Таким чином, психоелемент підмінявся високою політичною свідомістю, що повинна була сприяти зникненню почуття страху. Політична свідомість ніколи не повинна покидати солдата і офіцера. Тільки при наявності її у солдат бойовий заклик старшого завжди буде мати успіх в бою, а не надія на психічний вплив на бійців, що розгубилися. Тільки політична свідомість може сприяти кращому виконанню обов'язку солдата. Така була офіційна настанова в ті роки щодо політичної роботи в армії.

До самої смерті Леніна Фрунзе вів боротьбу з прихильниками Троцького за розповсюдження своїх поглядів на воєнно-політичну будову Червоної Армії. Він відкидав погляди троцькістів на Червону Армію як на армію загального типу. За Фрунзе, Червона Армія була армією нового типу, на будовання якої мали рішучий вплив „цілі, організації і методи боротьби робітничої класи“.

(Закінчення в наступному числі)

роплаві вибухнула пожежа, і пароплав мусив бути відбуксирований до Ліверпулю.

Цілий ланцюх подібних саботажів було проведено фон Рінтеленом.

Д-р Шееле не зупинився на цьому. Він почав робити подібні бомби у формі вугільного куска. Другий помічник фон Рінтелена був один німецький інженер на прізвище Феї. Він сконструював механізм, який таємно прикріплювався до гребного валу. При русі гребного валу він терся об металевий стрижень механізму, останній поступово вривався в вал і при певному ступені вривання механізм вибухав, відриваючи гребний гвинт. При такому пошкодженні пароплав безпомічно борювався у відкритому океані.

Фон Рінтелен тішив себе тим, що його саботаж є „чистий“, що він, Рінтелен, ніколи не вдавався до вбивства і його саботаж не знищував людей.

Але Рінтелен при інтерв'ю пригадав, що одного разу його люди занесли дві „сигари“ на борт пасажирського пароплава „Анкона“. Рінтелен був успішний саботажник і ні разу не був підозрілий. Його методи були розумні, організація була налагоджена добре.

Безумовно, саботажна організація Рінтелена складалася з різних людей, і це створювало не малі труднощі. Так, прикладом, д-р Шееле довгий час допомагав саботажу і за свою цінну допомогу, нарешті, зажадав велику суму грошей в рахунок компенсації за працю. Таку суму йому не могли виплатити, тому постало питання позбутися д-ра Шееле. Відкрито зробити це було неможливо. Тоді почали шукати слабкі сторони д-ра Шееле. Один співробітник фон Рінтелена довідався, що д-р Шееле має дуже велику слабкість до жінок і може кожного разу загубити голову, коли жінка молода і вродлива.

Це і було використано, щоб заткнути рота д-рові Шееле. Підіслано молоду вродливу дівчину, яка швидко познайомилася з ним і увійшла з ним в інтимні відношення. Одного разу д-р Шееле їхав із своєю дівчиною за місто. Як тільки вони залишили місто позаду себе, дівчина раптово підняла гвалт і руками подала сигнали чоловікові, який знаходився недалеко від авта. Він прийшов їй на допомогу. Д-р Шееле зупинив авто й спитав дівчину, вчому справа. В цей момент підійшов невідомий чоловік до авта. Дівчина, не відповідаючи, зажадала від незнайомого телефон, щоб сповістити поліцію про те, що її супутник намагався її зґвалтувати. Незнайомий повідомив, що він поліцист, і об'явив д-рові Шееле про його арешт.

Після довгих переговорів пообіцяв ці речі затушкувати. Крім цього, агент Рінтелена повідомив д-ра Шееле, що йому відома його ворожа діяльність, і якщо він передасть справу гвалту до суду та додасть докази ворожої діяльності, буде погано. Шееле заставили мовчати і не вимагати грошей за свою працю.

Саботаж це засіб ворожої діяльності, який провадиться не тільки в матеріальній галузі. Він провадиться також і на моральному відтинку. Це добре усвідомлював капітан фон Рінтелен.

Він мав великі політичні зв'язки в Сполучених Штатах Америки. Крім того в Америці проживало до 13 мільйонів німецьких американців. Отже для своєї діяльності фон Рінтелен не потребував рекрутів з резервів. Майже всі ці німці бажали якось допомогти своїй старій батьківщині, і бажання було повністю використано Рінтеленом.

Поширюючи пропаганду за неутралітет Америки, Рінтелен організовував страйки на зброєвих заводах Америки. Німецькі моряки утворили з ірландськими портовими робітниками профспілку, яка завжди закликала до страйку, коли справа йшла про ладування альянтських пароплавів. Профспілка виплачувала великі гроші, щоб притягнути більше членства.

Цей метод був десять відомий, і тому британська агентура допомагала старим профспілкам. Останні не саботували і допомагали швидкій перемозі над Німеччиною.

Найтонше Рінтелен зіграв на американському почутті неутралітету. Він організував протестаційні акції проти постачі воєнних матеріалів для альянтських військ, мотивуючи це тим, що американський неутралітет піддається під загрозу. Багато американських поважних людей і не підозрювали того, що вони несвідомо ставали до послуг німецькій агентурі. Ірландські агітатори та наївні американці вбачали в Рінтелені людину, яка схвалює війну проти Німеччини, навіть тоді, коли він сам збирався відпливати до Німеччини.

До цього моменту Рінтелен проробляв усе так розумно, що ніколи не впадав в підозру. Але тепер він опинився жертвою непередбачених обставин.

Сталося це так. Коли Рінтелен, як швайцарець, грибув до Америки, він привіз із собою один екземпляр нового німецького морського коду і вручив німецькому воєнному аташе в Америці. Англійське морське адміралтейство було оповіщено, що німецький аташе посідає новий морський код. Воно негайно підсунуло свою агентку на посаду секретарки при німецькому воєнному аташе і через неї дістали основні закреси коду.

Німецький аташе зробив Рінтелені неприємну прислугу. Одна невідіслана закордонна телеграма була здобута англійською агентурою, вона розкривала Рінтеленівський план повороту до Німеччини. Рінтелен був на воєнному пароплаві британської флотії заарештований і інтернований.

Коли Америка вступила у війну, то американський уряд зажадав видачі Рінтелена не як військовополоненого, а як злочинця. Англіїці не змусили себе чекати і негайно видали Рінтелена.

Останній став перед американським судом і отримав 4 роки ув'язнення.

Коли ми переглядаємо сторінки саботажної діяльності Рінтелена, то несамохіть приходимо до усвідомлення, яке велике ушкодження причиняє саботаж. Ця галузь ворожої діяльності стоїть у найвищому пункті всієї шпійонської діяльності. Тисячі відважних, рішучих та добре вишколених саботажників можуть передішити увесь польовий похід.

В Г ЛІДДЕЛ ГАРТ

(II)

СТРАТЕГІЯ

(Продовження з попереднього числа)

Історія воєн, як джерела для пізнання

„Дурні голови думають, що досвід робить людину розумною. Я вивчаю з досвіду щось інше“.

Цей вислів приписують Бісмаркові, але він певно, походить не від нього. Цей вислів має особливе значення для воєнних питань. В протилежність іншим фахам солдатський фах практичної діяльності не може виконувати. Так у цьому можна переконатись, що солдатський фах не є фахом у повному розумінні цього слова. Це лише „випадкове зайняття“ і воно парадоксально, виявляється приналежним до оплатного фаху.

Під час війни оплачуються новомобілізовані люди, солдат оплачується під час мирного часу. Коли стверджувати, що солдатський фах не є властиво фах, тоді всі люди, приналежні до війська, не зайняті діяльністю, яка б їм пасувала. Вони підпираються тією справою, що під час війни їх число, протилежно до попереднього, набагато виросте, бо війна своїми розмірами — страшна.

Солдат, що був приналежний до війська мирного часу, встряваючи в війну, буде більше підготований теоретично до бойових дій, ніж „практично“, і тільки в ході війни набуває досвід ведення бою.

Вислів Бісмарка вказує на щось інше і яскраво висвітлює проблему вишколення солдата. Він вказує, що існує дві форми вишколення солдата на практиці: перша форма — пряма дія і друга — обхідні дії.

Обхідні дії більш повноцінні, бо безкінцево доставляють можливості діяти. З власно пережитої солдатської кар'єри, особливо коли був солдатом, зібравши і дослідивши всі можливості прямих дій, я прийшов до висновку, що форми прямих дій обмежені.

Для прикладу можна взяти медицину. Медицина, особливо хірургія — їхня діяльність, і набуття практичних знань більше полягає в теоретичних дослідженнях, ніж у практичних. Так само зрозуміло, що ніколи солдату не буде дозволено провадити прямі воєнні дії під час мирного часу, а значить його вишкіл буде обмежуватись обхідними діями.

Цінність обхідних дій полягає в їхній всебічності. „Історія є всеохоплюючий досвід“ — не тільки один досвід, а багато досвідів і при різних умовах. Вивчення воєнної історії є ґрунт усякого військового вишколу, її практичне застосування полягає у фізичному вишколі тулуба вояка і бойового духу.

Дійсно, кожний історично-воєнний досвід має в собі користь, але це буде залежати, як ви глибоко його дослідите та чи зробите правильні висновки. Солдат вірить загально в справедливість багаточислованих наполеоновських доктрин, мовляв, у війні мораль міцна у відношенні 3:1.

Цифри, можливо, нічого не кажуть. Мораль

падає в солдатів, коли їм бракує зброї або втомлені відбивають волю до дальшого бою. Коли духові та фізичні фактори поєднані між собою, тоді мораль можна утримувати вище, і всякі доктринерські вислови знаходять своє певне значення в свідомості солдатів. Духові фактори впливають на думку і знаходять свій відбиток в тих або тих воєнних рішеннях.

Психологічні фактори вузлові пункти при виході з бою і війни в цілому. В історії воєн вони належать до постійних величин. Певність у своїй різниці ґрадується, але фізичні фактори в кожній війні, в кожній фазі, не є ті самі.

Ці твердження пронизують кожну проблему при вивченні історії воєн і є важливими факторами для військової практики. Звичайно, що за десятки років можна віднайти один або пару боїв, і вони можуть допомогти практичному вишколу вояка, як також можуть уґрунтувати воєнну теорію. Встановлення зміни бойових засобів від війни до війни скриває в собі досить малу вихідну базу безпеки, так що погляд на цю безпеку буде звужений і приведе до фальшивих висновків. В психологічній замкнутості, при кожних бойових засобах та бойовій поставі знаходимо зміну психологічного стану.

Проти цього коливання людської реакції на безпеку є, в своїй основі, невеликі. Деякі люди бажать залишати свої будинки та йти у світ, другі мають мало потягнень до виховання, ніж інші. Це ґрадування завжди існує, але ніколи не є ґрунтовним. Конкретні турботи та наші студії — непевні і до того ще в своїй ґрадації різні. Дійсно, вирахувати точно опірну силу якоїсь військової частини практично неможливо навіть тоді, коли ви маєте певні бойові обставини. Але це ще незаклучне, бо опірно-бойова сила її буде набагато більшою, коли ви, перед вводом її у бій, підготуєте, ніж вводитимете зненацька.

Також опірна сила буде більша, коли вояки свіжі та нагородвані, ніж коли вони стомлені та зголоднілі.

При глибокому вивченні психологічних факторів військ можна вивести цінні висновки для воєнних керівників. Перевага психологічних факторів над фізичними приводить нас до встановлення рівномірних можливостей розбудовування воєнної теорії в широких масштабах. Коли вивчати глибоко лише один якийсь бій, не вивчаючи всієї війни, то це приведе до фальшивих висновків і не дасть ніякої користі для воєнної теорії. Коли причинні фактори, при вивченні багатьох бойових дій повторюються у тих самих ступенях, то їх можна взяти за ґрунт для воєнної теорії, тим більш, коли ці причини в різні бойові моменти і при різних обставинах, викликають еквівалентні дії.

Теорія, викладена в цій книжці, якраз і базується на вищевказаних методах вивчення історії воєн. Можна казати, що висновки у цій книжці, зібрані з різних студій. Ці студії я розробляв, беручи історію воєн в різні історичні

часи. Висновки я поглиблював на свій власний нахил, намагавшись витримати завдання при студіюванні кожного періоду історії воєн.

З високої вежі можна обсервувати більший простір. Цього я дотримувався при студіюванні історії воєн. Воля до пізнання керувала мною, хоч мої студії й були особливо важкими. Складне завдання завжди було досягнуте, не зважаючи на те, що іноді ворог міцно замасковував свої наміри.

Замасковані були завжди фізичні фактори, але психологічні теж. Це цілком нормально, бо стратегія по бездоріжжі швидше приводить до мети. Завжди приходив я до пізнання, що застосування прямих дій проти ворожих психологічних позицій або проти фізичних факторів, природно у ворога викликало очікуючу дію, а це приводило до негативних наслідків. При цьому наполеоновський вислів, що мораль знаходиться у відношенні 3:1 науково визначається так: сила ворога лежить у його численності та в резервових джерелах. Це своєю чергою, зумовлює її військовим проводом, дисципліною та бойовим духом.

Кожний крок у напрямі ворожого очікування скріплює духову рівновагу і також опірну силу. Так як у ринговій боротьбі, так і у війні випробовують всі засоби, щоб покласти противника на землю без порушення своєї духової рівноваги і при найменшому виснаженні своїх сил.

З цього погляду те саме виконує ворог. Цей метод тоді осягне позитивні наслідки, коли розпоряджаєте дійсними наступаючими силами і коли небезпека не буде впливати на воєнні рішення.

Завжди під час польового походу знищення фізичної та психологічної рівноваги ворога забезпечує перемогу. Хочемо ми того чи не хочемо, але методи обхідних дій просякають усю військову стратегію. Як ви побачите далі самі, методи обхідних дій висвітлюються в різних формах. Усе крутилось у наполеоновських планах та операціях, як це встановив при дослідженні наполеоновської стратегії генерал Камон.

Камон також довів, що обхідні дії є вищим стратегічним змістом. Камон надає велике значення часу, простору та шляхам комунікації. Досковале дослідження психологічних факторів виявляє, що існує внутрішнє споріднення між багатьма воєнними операціями. Не тільки лише зовнішній удар у спину ворога приносить рішуче значення, але й також приклади „стратегії обхідних методів“.

У виявленні споріднених зв'язків можна визначити характер воєнних операцій. Для цього ви не потребуєте протиставляти фізичну силу, можливе поповнення та транспортні можливості.

Ми хочемо обмежити велике число історично воєнних випадків історичними висновками, при цьому вперто тримаючись психологічних причин, як також логічності. Коли в різні часи, при різних порядках та при особливо різних зовнішніх обставинах виявляються однакові наслідки, то тоді встановлюються внутрішні зв'язки. На базі цього можна загально розробити воєнну теорію. Чим більше різничкові зовнішні обставини, тим більше можна зробити цінних висновків. Об'єктивна цінність воєнної

науки не обмежує себе новим вивченням та новими вивченнями. Воєнна наука є фундаментом для теорії.

Теорія стратегії

По вивченні та дослідженні історії воєн можна прийти до ґрунтовних тверджень, які ляжуть новою основою в розбудову стратегічних думок в нашу добу

Пристаючи до обґрунтування теорії стратегії, насамперед встановимо, що будемо розуміти під поняттям стратегія. Клявзевиц у своїй багатотомній праці „Війна“ визначає стратегію так: „Стратегія це використання бойових дій для воєнної мети, що оформлюється у воєнний план.. Опрацьовування планових наміток окремих польових походів та виконання бойових операцій у цих походах...“

Коли Клявзевицеве визначення стратегії віднести лише до суто воєнної ділянки, то воно зовсім правильне. Але коли врахувати, що для досягнення воєнної мети вживається політика держави, то тоді визначення стратегії Клявзевицем має недолік. Недолік Клявзевицевого визначення стратегії полягає в тому, що він не охоплює політичну дію держави та її керуючий чинник — уряд. Він не враховує при цьому також, що головнокомандуючий збройних сил держави підпорядкований урядові і перед ним відповідальний.

Другий недолік визначення стратегії Клявзевицем полягає в тому, що вона, стратегія Клявзевица, обмежується бойовими операціями в окремих польових походах та пересвідчується, що стратегічна мета буде досягнута лише боєвими операціями.

Від такого визначення стратегії Клявзевицем, для тих військовиків, які поверхово вивчають його воєнні праці, один крок до переміщення місьцями засобів та мети. У війні кожна зміна гольвної стратегічної мети, дезорганізує вирішальний бій.

Політична галузь

Не так легко вияснити різницю між стратегічними чинниками та політичними, коли ці дві функції сконцентровані в одній особі, як це було з Фрідріхом Великим або Наполеоном. Але в наш час абсолютне підпорядкування воєнної стратегії та політичній дії одній особі є явище досить рідке. Воно майже зникло повністю в XIX сторіччі. Дія осіб, які концентрували в собі воєнну стратегію та політичні чини, вони зовнішньо виглядали упорядкованими, але кінцеві наслідки були тяжкими. Воєни були обурені тим, що політик керує воєнними діями, що вносять дезорганізацію в воєнні операції.

Інша справа при демократії, урядові особи лише в незначній формі переступають ясні кордони своєї політичної діяльності і втручаються в воєнну діяльність своїх воєнних „робітників“.

Мольтке прийшов до ясного і розумного визначення стратегії. Він каже: „Стратегія — практична воєнна діяльність генерала в напрямку наперед поставленої воєнної мети, при повному використуванні наданих йому воєнних засобів“.

І нарешті ще один інструмент вищої стратегії як її бойова сила — це вжити можливий фінансовий, економічний та політичний тиск для послаблення ворожої опірної волі.

Так само відвага у війні при повному вживанні зброї послаблює опірну волю ворога і підвищує власний бойовий дух.

Таким чином приходимо до висновку: обрій стратегії лежить у середині війни, в той час як обрій вищої стратегії охоплює більший простір воєнної дії держави, включаючи в себе і дію мирного часу. Вища стратегія є не тільки норма комбінування воєнних інструментів, вона ставить станку на ліквідацію джерел, які породжують причини вибуху війни, вона змагає до забезпечення миру та добробуту. Незадовільний мир після багатьох воєн базується на фактах, протилежних до вищої стратегії. Вища стратегія в своїй більшій частині лежить у незнаності і потребує дальшого дослідження.

Чиста або воєнна стратегія

Як довго існує Земля, можна будувати цілу низку думок про стратегію на її специфічності, на її ґрунтовних підвалинах, що означає не що інше, як „мистецтво генералів“. Успіх стратегії залежить від правильної оцінки та координації воєнної мети та засобів. Воєнні засоби повинні бути вжиті так, щоб досягнення проміжкових цілей відповідала кінцевій воєнній меті. Перебільшення бойових сил ворога так само шкодить стратегії, як і применшення.

Для правильного співвідношення між воєнною метою та засобами треба правильно врахувати економічні можливості у повній їхній формі. Часто економічне поняття підтягають під мілітарне поняття. У війні панує бездоріжжя, це ще більше підсилюється недостатнім дослідженням цієї ділянки. От чому велике мистецтво керування війною не досягає синтези. Успіх буде залежати від того, як швидко та в якій високій мірі прийдете до синтези всіх ділянок війни.

Ця реальність залежить від природних речей. Мистецтво узгодження між засобами й метою на практиці проходить без врахування, як далеко вперед посунулись наші знання воєнної справи. Мистецтво полягає не тільки в тому, щоб вжити їх для мети, а також і в поліпшенні цих засобів для певного досягнення вищої мети. Тому приходиться мистецтво ведення війни розглядати складніше. Ніхто не може врахувати людської величі або нерозуміння, вже не кажучи про вольові слабості.

Складові елементи та умови стратегії

У стратегії можна простіше вираховувати і факти вираховування можуть бути щільніше наближені до дійсності, ніж у тактиці. У війні завжди залишається великим невідомим людська воля до бою. Волю можна виявити лише при бойовому опорі, і це може зробити лише тактика.

До стратегії не належить визначати завдання бойового опору, це визначить природа. Завдання стратегії набагато більше і полягає у зменшенні бойового опору ворога. Для цього вжи-

ваються швидкий рух власних воєнних частин та несподівані атаки. Швидкий рух належить до фізичної сфери і залежить від розрахунків у відношенні до часу. Сюди відносимо топографію та транспортну ємність (під транспортною ємністю розуміємо транспортні засоби, якими можемо перекидати бойові з'єднання).

Несподіванки належать до психологічної сфери і мало залежать від розрахунків. Успіх несподіваних атак залежить від багатьох умов, у всякому разі несподіванки є важливим фактором у стратегії, який впливає на бойову волю ворога. Коли стратегія має намір вживати швидкий рух, ніж несподівані атаки, або навпаки, то це не доцільно, бо ці два елементи пов'язані між собою і впливають один на одного. Швидкий рух викликає несподіванку і, навпаки, несподіванка викликає швидкий рух.

Швидкий рух або швидка зміна напрямку руху викличе якийсь ступінь несподіваності. Несподіваність може бути підготована при обмежені ворожому русі по шляхах театру воєнних дій. На практиці, в більшості випадків у відношенні стратегії і тактики, їхня межа лінія досить розпливчата. Тяжко встановити, де кінчається межа стратегії і починається межа тактики. Але в концепції ці два рухи різні.

Тактика лежить у сфері бойових операцій і тут закінчується. Стратегія не закінчує свої функції на межовій лінії. Мета стратегії — по можливості обмежити бойові операції.

Мета стратегії

Мета стратегії полягає в тому, щоб зняти ворожі бойові сили. Ця мета витримується в кожній війні. Стратегія вживає бої для мети і, за словами Клявзевица: „Кров є платня за перемогу.“

Дійсно, якщо воєнна мета досягається вирішальними бойовими операціями, то тоді стратегія повинна завжди утримувати воєнну мету на обрії. Бойові операції повинні набрати свого практичного оформлення там, де маємо в наявності догідні умови. Безумовно, краще для стратегії, коли догідні умови ростуть пропорційно до загальної воєнної боротьби.

Але найкраще для стратегії — без великих кривавих боїв добитись вирішальних наслідків на театрі воєнних дій. Історичні воєнні приклади показують, що там де утворювались догідні обставини для бойових операцій, які допомагали стратегії, там приходили до вирішальних наслідків.

Дійсно, коли розглянемо воєнні історичні приклади, то знайдемо цьому підтвердження. Так було: Гезаровським польовим походом під Ілердою, з Кромвелем під Престоном, наполеонівським польовим походом під Ульмом, мольтківське оточення армії Мак-Магона під Седаном у 1870 р., оточення та знищення турецької армії в Сирії під Гюгельном у 1918 р., польовим походом під командуванням Алленбея (англійський лорд Едмунд).

Найбойовіший, найтяжчий своїми наслідками та наймолодший приклад такого ґатунку це оточення лівого крила альянтських (союзних) континентальних з'єднань німецькою пан-

церною армією під командуванням Гудеріана у 1940 р. Гудеріан несподівано проломив фронт під Седаном, оточив альянтську континентальну армію і знищив її.

У всіх випадках, де провадиться знищення, ворожих армій через капітуляцію, там досягається вигоди економічних форм.

Іноді „знищенням“ бойових сил ворога не досягається вирішальних наслідків або не уґрунтовується передумов для досягнення воєнної мети. Коли держава підготовляє або веде війну не для завоювань, а для того, щоб зберегти свою безпеку, то мета буде досягнута, і тоді, коли загроза буде усунута, ворог відмовиться від своїх намірів. Велізарій зазнав поразки під Суною, коли проломилась перська інвазія на Сирію, тому що він у цей час для „вирішальної“ перемоги організував половнення для своїх частин. Це було стратегічно неправильно. Правда, пізніше інвазія була відбита і перси вигнані з Сирії, але це не дало сирійцям почуття психологічної перемоги над ворогом.

Це наглядний приклад того, що непотрібна зміна бойових сил та непотрібний ризик увінчується поразками. Сирійські національно-психологічні почуття перемоги були б збагачені, коли б перемога над персами була досягнута завдяки правильній стратегії. Ці почуття були вищі тому, що сирійці правильною стратегією дією заставили персів відмовитися від агресії.

Безумовно, безкровна перемога є виняткова, вона зустрічається дуже рідко. Її підкреслююча вартість є показником того, що стратегія та вища стратегія не виключають можливості досягти перемоги безкровним шляхом. Безкровна перемога фактично досягається психологічною частиною вищої стратегії. Соткорічні воєнні досвіди, які ми якраз розпочали вивчати, дають багатий матеріал для дослідження психологічної ділянки у війні. Після ґрунтового вивчення воєн, Клявзеґґ прийшов до висновку: „Весь воєнний акт від початку до кінця просякнутий духовою силою та дією.“

Народ завжди дається захоплювати себе психологічними пристрастями, але завжди кінцеві наслідки залишає без уваги. Тому держава ставить ставку на інтелеґентів, які своїми головами пробивають перші психологічні стіни. Відповідальний перед народом уряд мусить ґрунтовно вирішити з усіх форм вищої стратегії, які вона посідає в собі, чи застосувати мілітарну форму для досягнення воєнної мети, чи може застосувати якусь іншу.

Мілітарна форма це лише один інструмент стратегії. Є лише один інструмент вищої стратегії, так само, як один інструмент з хірургічної скриньки. Бойові операції є лише один за сіб стратегії. Коли на театрі війни маємо в наявності догідні обставини, то спостерігаємо швидкі оперативні дії, які приносять позитивні наслідки. Коли на фронтах панують несприятливі обставини, то безумством було б тоді — кидати в бойові операції армійські з'єднання.

Коли головнокомандувач хоче вирішити стратегічну проблему мілітарним шляхом, він повинен вишукати догідні обставини і при цих обставинах розпочати бойові операції так, щоб вони увінчалися вирішальними успіхами. Треба

не шукати бою для стратегічної проблеми при перших ліпших обставинах на фронтах, а радше знайти сприятливий момент для стратегічної ситуації, бо мало виграти вирішальний бій, а треба ще закріпити свою безпеку після бою. Стратегія ничікування у всякому разі ліпша, ніж стратегія ризикованих воєнних операцій. Ґрунтовне передрішення для стратегії очікування є кровопролиття для ворога більше, ніж для власних воєнних з'єднань.

На стратегії негативно відбиваються такі фактори військової дії: запізнена організація резервного поповнення, бойові операції льокального значення. Останні супроводжуються неспіврозмірно великими втратами та розпорощуєть бойові сили.

До стратегії також належить така ділянка, як підмінування духового та фізичного опору ворога.

Таке окреслення стратегічних понять кидає промінь світла на те, як далеко генерал в рамках театру воєнних дій незалежний із своєю стратегією. Коли уряд прийде до заключення в своїй політичній воєнній меті та у вищій фабіянській стратегії (стратегія по імені давноримського полководця Фабія Кунктатора — стратегія очікування, ухилення від вирішальних боїв), що головнокомандуючий сам у своїх стратегічних обмеженнях при допомозі випробовань доб'ється повалення ворожої сили, то він більше принесе шкоди воєнній політиці своєму уряду, ніж користи. Безумовно, що воєнне керівництво повинно узгіднювати з урядом стратегічну мету та вирішальну ціль і лише з санкції уряду може провадити в життя. Уряд сам вирішить, чи це йому оплачується.

Таким чином, ми підійшли до короткого визначення стратегії: „Стратегія це мистецтво організації, упорядкування та введення в дію мілітарної сили так, щоб була досягнута воєнно політична мета.“ З цього витікає, що стратегія не є лише керівництво військом та воєнними операціями, як це часто визначають, а вона охоплює всю воєнну дію держави в цілому. Коли вводиться мілітарний інструмент безпосередньо в бій, то повинна бути підготовлена відповідна тактика ведення боїв. Дві категорії, стратегія та тактика, можуть бути дискутовані, але не можуть бути по-різному висвітлені у всьому змісті.

Вища стратегія

Як тактика є нижча ступінь стратегії, так стратегія є нижча ступінь вищої стратегії. Вища стратегія, практично, означає синонімі двох понять: ведення війни в чисто мілітарному розумінні цього слова та чітко окреслена воєнна політика (включаючи сюди воєнну політичну мету). Ці два поняття різні, але завдяки цьому політика визначає воєнно-політичну мету. „Політика у практичному виконанні“ означає: всі силові джерела нації або союзу привести в дію та корегувати для досягнення воєнно політичної мети.

Завдання вищої стратегії таке: воєнні людські резерви, комунікаційні засоби, бойові засоби та матеріальну потужність підрахувати і поставити на службу бойовій армії.

Так само вища стратегія повинна перевести духові сили нації в бойовий дух та укріпити його. В завдання вищої стратегії входить: розподілити силові можливості між окремими галузями збройних сил, регулювати потужні можливості між армією в цілому та індустрією.

Це визначення стратегії кладе на головнокомандувача відповідальність перед своїм урядом. В завдання головнокомандувача входять: доручені йому бойові сили держави привести до стратегічно бойової готовності та ввести їх у дію на воєнному театрі, по можливості з найбільшими позитивними наслідками. Головнокомандуючий при уважному вивченні поставленого йому бойового завдання та бойових сил і засобів може встановити, що бойові сили та засоби слабкі для рішення поставленого завдання. Цей висновок гнітюче вплине на все командування армії, але він може поставити перед урядом питання про перегляд воєнного співвідношення бойових сил та воєнної мети. Уряд або підсилить бойові сили або змінить воєнну мету. Коли уряд цього не зробить, то воєнна дія буде приречена на провал.

З другої сторони уряд може встановити форми та рамки ведення війни, корегуючи на досвіді минулих воєн не лише через зміну головнокомандувача польового походу, а й через зміну воєнної мети та модифікації ведення війни. Але уряд не повинен практично втручатись у практичне керівництво армією, бо в протилежному разі вноситься неясність у бойові завдання головнокомандувача.

Коли уряд при вивченні загальних сил ворога або театру воєнних дій приходить до кінцевого заключення, що сила ворога міцна, то в цьому разі треба вимагати від головнокомандувача обмеження стратегічної цілі. Коли уряд бачить, що для введення власних армій в дію для вирішальних бойових операцій час не відповідний, то він може чекати до того моменту, коли поліпшиться воєнне становище на фронтах, або коли є воєнні союзники, воно поліпшиться за допомогою союзних військ чи через з'єднання союзних військ на певному відтинку театру воєнних дій. Коли цей момент прийде, можна ввести головні сили в дію для остаточного вирішення війни.

Уряд повинен устійнити: де лежать можливості для перемоги мілітарної сили ворога і чи оплачується та ціна, якою буде досягнута перемога. Так само повинно бути устійнено, чи буде досягнута воєнна мета через окупацію ворожих теренів і чи можна їх буде використати в своїх інтересах при укладенні мирної угоди. Політика такого ґатунку знаходить свою підтримку більше в історії воєн, ніж чисто мілітарні думки. Випадково мало стверджується слабкість політики. Дійсно, така форма політичної дії тісно пов'язана з британською історією і завжди вживається повторно, як рятівничий шлях для англійської імперії. Ця форма політики так довго використовується Англією, як довго вона приносить користь Англії.

Зрозуміло, виникає питання, чи така „консервативна“ воєнна політика знаходить місце в теорії ведення війни. Звичайно, для стратегічного успіху бажані зміни воєнного положення на фронтах на краще. Але часто у керівників

армії виникає бажання до негайних ризикованих воєнних операцій, і часто вони набувають практичного оформлення.

Коли станемо на перший шлях, щоб виграти лише вирішальний бій, то це приведе до затьмарення головної стратегічної мети. Треба змагати, щоб ворог сам забезпечив успіх, або легкими боями досягнути перемоги.

Стратегічний образ дії

При стратегічних плянуваннях в стратегічних діях завжди виникає питання, яким шляхом та якими діями викликати плутанину у ворожому мілітарному таборі?

Розглядаючи фізичну або ідеологічну ділянку стратегії, прийдемо до висновків, що для утворення плутанини в ворожому таборі необхідні наступні заходи:

а) всіма можливими засобами перекинути ворожу диспозицію, раптовим ударом розшепити головний фронт ворога у декількох відтинках, організовані його частини дезорганізувати;

б) ворожі частини відділити одну від одної;

в) вороже постачання фронту піддати під загрозу;

г) комунікаційні шляхи, по яким ворог вимушений відтягатись на вигідні бази або назад і відходити у свою державу, піддати під загрозу.

Вищевказані заходи — цінні передбачення стратегії для утворення заплутаности у ворожому таборі, але в дійсності подібних цінних заходів є більше.

На практиці провести диференціацію дійових заходів досить тяжко, бо при відході ворога цінності, утворені дійовими заходами, тісно пов'язані між собою. Крім цього, вартості, утворені вищевказаними заходами, в цілому є диференційні та залежать від того, як велика ворожа армія та її організаційна структура. Для армії, яка постачається за рахунок окупованого населення та території, як то грабунок, регулярне постачання відіграє малу роль. І далі, конструктивна організація бойових частин у ділянці самовистарчальности в наш час зробили їх мало залежними від шляхів постачання.

У випадку, коли армія велика та компліковано організована — її шляхи постачання можуть бути ґрунтовно загрожені. Це дасть себе відчутти дуже швидко.

У першому випадку вжиття дійових заходів проти шляхів постачання викличе малий ефект, в другому випадку, коли армія велика, ефект вартостей буде відносно великий.

Де армія мало залежна від шляхів постачання, що можливо відповідає стратегії, бойові операції грають велику роль як тактичний вихід із скрутного положення відносно постачання. Бойові командири такої армії вже перед бойовими операціями здобувають вигоду:

а) загрожують відворотні шляхи ворожій армії;

б) розхитують ворожу диспозицію або піддають місцеві турботи ворожій армії під небезпеку.

Безумовно, треба рахувати, що повна бойова дія приведе швидше до наслідків в одному пункті фронту. Це пояснюється тим, що воро-

жа армія територіяльно знаходиться ближче, ніж її комунікаційні лінії. Тому в минувшині тяжко було встановити різницю між стратегічними та тактичними маневрами армії.

Замішання на психологічному відтинку у ворожому таборі утворять успішний відтиск. Цей відтиск головнокомандуючий виграє на ґрунті фізичних вартостей. Психологічний відтиск успіху ще більше підсилюється, коли пізнають та вірять, що ворожі протидії не можуть супернити.

Психологічне замішання виникає тоді, коли усвідомлюють, що потрапили у засідку. Тому для психологічного успіху бойові операції варто провадити десь із запільної сторони або флянгової. Це цілком зрозуміло. Прикладом, коли чоловік б'ється, то йому тяжко оборонити простір, який знаходиться проти його спини. Для відпаровування удару в спину він мусить повернутись, і цей поворот викликає втечу часу. Так само з армією. Коли армія одержує удар в спину або з флянгу, вона повинна повернути свій оборонний контрудар на 180 або 90 ступнів. Поворот для армії супроводжується досить великою втечею часу. Тому задні або бокові відтинки фронту — найнебезпечніші місця.

Протилежно цьому, пряме посування по фронті укріплює опірну силу ворога. Це пояснюється тим, що ворог, якого відтісняють навіть при кривавих боях, відходить до своїх резервів та постачальних баз. У цих пунктах утворюються нові оборонні лінії. Відходячі армії, сполучаючись з своїми резервами та запільними оборонними лініями, утворюють міцний опірний вал.

Цей момент є догідний для загального кровопролиття, але він не може сприяти утворенню кінцевої фази війни. От чому бойові операції проти відходячих армій ворога не повинні обмежуватись лише бойовою ціллю — нищити ворожі частини по шляхам відвороту. Головна ціль це знищити його кінцевий бойовий опір загально та не допустити до утворення нових опірних ліній у запіллі. Тоді уникнемо кровопролитних боїв на його опірних лініях.

Загально — напрямом бойових операцій повинен бути скерований на зменшення опірної сили ворога. Напрямок операцій треба скеровувати туди, де ворог найменше чекає. Це викличе замішання на психологічному відтинку.

Коли добре собі усвідомимо, що ці два моменти воєнних дій тісно пов'язані між собою, то виявимо повне розуміння в одній із ділянок стратегії. Коли кінцево вибрано шлях, який явно приведе до зменшення ворожого опору і який освітлить слабкі опірні пункти у ворожому таборі, то при цьому не повинні забувати, що ворог швидко усвідомить, куди скерована наша ціль, і слабо опірні пункти не залишать на довгий час без підкріплення. Особливо це він зробить на шляхах відвороту.

Розглядаючи фізичну сторону воєнної дії не мусимо залишати в стороні психологічну ділянку. Обидві ці ділянки вкупі дають для стратегії обхідні заходи, для розщеплення ворожої мілітарної машини. Тому їх треба вживати одна поруч одної. Коли просто обхідним шляхом обвалитись на ворога, пробившись в його дис-

позицію, то це ще не є стратегічні обхідні заходи. Стратегічне мистецтво не таке легке. Дійсно, можливо, що на початку операцій проти ворожого фронту видадуться обхідними всі заходи. Прямі дії у спину ворога знищать його диспозицію, але при цьому не виключена можливість опинитись в прямій дії проти нового фронту, який ворог не забариться утворити, коли не буде знищена його диспозиція.

Для оминання такої небезпеки, при вимушеній зміні ворожого фронту, бойові операції, на які поставлена ставка (заплутати ворожий мілітарний табір) повинні бути прикриті одним або декількома рухливими діями власного війська. Інакше — провести відхилення ворожої уваги в повному розумінні цього слова.

Вартість цього відхилення полягає в тому, що у ворога вибивається ініціатива вільної дії як у фізичній, так і у психологічній ділянках. Чисто воєнно фізичні операції власних військ повинні провадитись в напрямку розщеплення ворожих частин. Це розщеплення треба утримувати на протязі всієї території, по якій відходить ворог, не губити з ним бойового контакту та в певних пунктах його атакувати. Цим передбачається не допустити організуватись ворожам частинам та в свою чергу не заатакувати власні частини, що просуваються. На психологічній ділянці викличеться рівноцінна дія, коли через обманні маневри власної армії у ворожого головнокомандувача виникне страх.

„Стоневалл“ Джексон свою стратегічну дію супроводжував словами: „Вживати маскування, відважність та несподіваність.“ Маскування та відважне керівництво вибивають бажання у ворожого головнокомандувача вживати власні з'єднання до наступу. Втрата ініціативи вільної дії супроводжується втратою планування по власному наміру. Несподіваність є причина „розгубленості“ ворога.

Ґрунтовна оцінка фактора як психологічний ефект панує на фізичним обмеженням, підлягає дальшому дослідженню та звільняє нас від безплідних стратегічно-математичних понятів. Коли стратегія вважатиме, що успіх можна здобути лише перевищеною концентрованою кількістю бойових з'єднань на певних відтинках фронту, то це так само невірно, як вбачити у геометричних фігурах лише лінії та кути. Ще досі учбові книги із стратегії мають тенденцію розглядати війну та стратегічні дії як концентрацію воєнних сил. На практиці це приводить до сліпого кута.

У відомих стратегічних висловах, французький генерал Фош сказав: „Стратегічне мистецтво — кинути всі наявні резервові частини у відповідний момент, у визначений пункт, всі частини ввести в бойову дію і між частинами утримувати контакт при наявності самостійної дії. Частини повинні так бути підготовлені, що можуть бути використувані для любої несподіваної операції. В другому акті, коли бойовий успіх досягнутий, мистецтвом є привести бойові з'єднання в такий порядок, щоб вони були готові виконувати наступну бойову задачу“.

Цей вислів був правильний. Він показав, що армія повинна бути розташована та підготовлена так, щоб кожне бойове з'єднання у кожний момент могли підтримувати одна одну і щоб

Адський літак „Х-3“

Питання яке поставила сьогодні техніка це — дослідження літака великої швидкості для термічної дії. Чи успіх цього дослідження народ благославить чи ні, буде видно з наслідків. Можливо, що краще суми грошей, які видаються на технічні дослідження вжити для соціального поліпшення. Багато читачів преси, вважають, що всякий винахід, спрямований на конструювання нової зброї масового знищення, породжує між людьми ненависть. Але техніка має свої власні закони з часу існування життя на землі. Технічні дослідники змагаль до пізнання.

Можливість відкриття чогось нового, творити геніальні винаходи, зробитись творцем нових досліджень це ті блискавичні імпульси, які штовхають їх серця на дослідження в галузі науки та техніки. Вони не можуть інакше думати, навіть тоді коли б це їм загрожувало „вигнанням з раю“, вони будуть йти шляхом відкриття нових явищ природи і на ґрунті цього будувати страшну зброю типу кобольтової бомби, яка розвиває неймовірну температуру, виділяючи колосальну кількість тепла. Кобольтова бомба утворилась наслідком скинення атомової бомби на Гірошіму. Масовий морд Гірошіми не зупинив їх праці над дальнішими винаходами, як не зупинив підператя паціфістами нових винаходів зброї масового нищення всього живого на земній кулі „Техніки посіда-

ють свій власний шлях — каже Ернст Юнгер — вони не самовільно включаються в процес дослідження, коли держава доставляє достатню кількість засобів.“

Зловіще „Г“*)

Сьогодні можна вже сказати, бо фахові люди стверджують, що — підвищувати швидкість літаків не має рації. Питання, чи людські організми зможуть переносити великі швидкості — це поперше. Подруге, бойові літаки з великою швидкістю гублять, пропорційно до швидкості, свою маневровність у повітрі і це знижує їх бойову властивість. Швидкісні бойові літаки краще замінити беззалоговими самокерованими ракетами.

Авіобудівництво сьогодні вже має перемогу в дальшому збільшенні швидкості літаків. Ця перепона виставлена літунською медициною і скерувала авіобудівництво в площину розбудови майбутнього літунства, без залогов. Тому сьогодні винаходи спрямовуються на конструювання літаючого робота. Робот не знає страху і самогубства та не лотребує турбуватися про своє здоров'я. Робот твердий „ухом і тілом“, щоб скидати „Г-бомбу“ на ворожі цілі та масово нищити людей. Може виникнути питання: Для чого досліджувати та збільшувати швидкість літунства, коли відомо, що для людських організмів швидкість обмежена?

Поява такого питання упускає один факт, а саме: дослідники просто неможуть стояти на одному місці, вони вбачають в житті людства та в просторі нашої планети новий край для літунства, не є фантасти і хочуть вирішити глобальну проблему летунських шляхів, транспортування вантажу, пасажирів, в найближчі двадцять років, за допомогою ракетних кораблів з атомовими двигунами.

Літаючі кораблі з прямим своїм льотом, при посадці та піднятті в гору, мають скривлення льотної лінії і при цьому моменті виявляється те страхітливе „Г-навантаження“, яке обмежує працездатність людського організму. Але не дивлячись на це, — „30 хвилин через Атлантик“ підсказує вжити в 15 разів більшу швидкість літаків ніж ми маємо її до тепер. Проекти збільшення швидкості респектовані професором д-р Брауном в Америці є ніщо інше як мета президента Дженерал Дінамик Корпорація, або голови інституту аеронавтики, Роберта Е. Гросса. Американські інститути дослідження швидкості летунства стоять сьогодні перед проблемою нової галузі природних явищ термодинаміки.

Термодинаміка

Для наших читачів постараємося наświetлити ті найновіші досягнення в галузі швидкості так, як це дозволяє сувора таємниця дослідчих

*) Г — аеродинамічний тиск на організм людини при підйомі літака у повітря.

уможливлювалася швидка концентрація бойової маси у певних відтинках фронту. Такий захід уможливлює створення бойового центру ваги та швидкого введення його в дію. Протилежно цьому концентрація бойових з'єднань у певному пункті фронту є божевільний ідеал, і коли брати це дослівно, він небезпечний.

З практики витікає, що найменше потрібно відривати велику частину від цілого, мотивуючи це претензією на „високі можливості“. Правда, при цьому можуть сказати, що велика концентрація відтягне на себе велику кількість бойових з'єднань і таким чином виявляються шанси для успіху в центрі ваги бойових дій. Але тоді в цьому випадку бойовий центр ваги протиставиться стратегічній цілі, і це приведе до захитання бойової цілі.

Скерування концентрованої сили в центр ваги бойових дій буде успішне тоді, коли ворог дезорганізований і не може підсилити загрожені фронтові відтинки. Момент концентрації воєнних сил в одному пункті є не тільки слабкий з фізичної точки зору. Він також слабкий і з моральної сторони. Наполеон зазнав своєї тяжкої поразки завдяки тому, що був неуважним до цього моменту. З того часу є велика необхідність як найбільше відхилити увагу ворога. Останній час це підсилилось винаходом модерної зброї. Завдання — якнайменше наражувати ворога на себе.

(Далі буде)

лабораторій. Американська літакобудівельна компанія Санта-Моніка — Каліфорнія доручила одній із своїх фірм, поруч з Велл Аіркафт Ко, на ґрунті успіху та досвіду в галузі швидкостей, провести дослідження літака типу „Х 3“ (Літаючий меч), що має швидкість звука. В цій статті на багато питань в галузі будівництва літаків зі швидкістю звука, будують відповіді, але частина їх залишиться ще в таємниці.

Сьогодні звукова стіна вже пробита, але вже довгий час науковці, конструктори та відважні літуні випробовування, стоять перед стіною спеки. Відомий конструктор літаків „Канбера“ та „Гнат“, В. Е. В. Петтер вже набагато перевищив швидкість звука цими літаками і фактично швидкість звука залишив позаді, але будова літака з швидкістю більшу за звук ще не вирішена. Справа в тому, що будівельні матеріали літаків зі швидкістю більшу звука топляться, як метіори при леті. Без охолодження відмовляються працювати навігаційні прилади літака. Пальне літака кипить. Літун, від великої спеки, знепритомлює.

Питання „теплової стіни“, що ставить великі перешкоди для дальшої розбудови літаків з великою швидкістю, поруч аеродинаміки, угрунтовує нову наукову галузь літакобудівництва, — **термодинаміку**. Таким чином поруч аеродинамічних досліджень літаків будуть провадитись дослідження аеротермодинаміки. Термодинамічні дослідження літаків з великою швидкістю будуть проходити послідовно. В напрямку термодинаміки конструктори працюють вже довгий час; досягнуто чимало, але цього ще замало, щоб пробити „теплову стіну“.

Для прикладу розберем конструкцію американського літака „Х-3“ (літаючий меч, що призначений пробити „теплову стіну“).

„Матерю“ літака „Х-3“ була „Скіракета“ (небесна ракета). „Скіракета“ була сконструйована летунською компанією Дуглас. Фактично вона уявляла ніщо інше, як літаючу хемічно-електронну лабораторію, її форма нагадує акулу, а ніс — довгу голку. Весь фюзеляж являє легко обтікаєму форму. (Малюнок вгорі).

Силовий агрегат „Скіракети“ складається з проміньово-збуджуючого мотора типу — Вістінгауз „I-36“ (24 С) (поштовх мотора дорівнює 1550 кг). Але один мотор „I-36“ не достатній для того, щоб розвинути швидкість звука, тому на „Скіракеті“ встановлений ще один мотор з чотирма-рідиннопротікаючими-реакторами типу LR8-RM6. Поштовх його дорівнюється 2722 кг. Мотор працює на принципі гідрогенно-пероксидно-помпової системи, так само як мотор „V-2“. „Скіракета“ має 225 кг. інструментів, що складають — 400 штук вимірчих приладів розміщених на крилах та у фюзеляжі. В середині „Скіракета“ уявляє лабіринт складної хемічно-технічного робота. Комбінуванням складних хемічних та механічних дій двох моторів, „Скіракета“ досягає неймовірної швидкості. Хемічно-електронна комбінована система „Скіракети“ може провести дослідження в галузі аеродинаміки та термодинаміки.

Поруч з цим „Скіракета“ має нормальний старт та приземлення; стартова стежа простягається на довжину 10 км. Це вже є перешкодою для випробовування „Скіракети“, але ця

проблема була вирішена завдяки площі, яка утворилась по висоханню солоного озера в Майовій пустелі, біля Мурок (південна Каліфорнія).

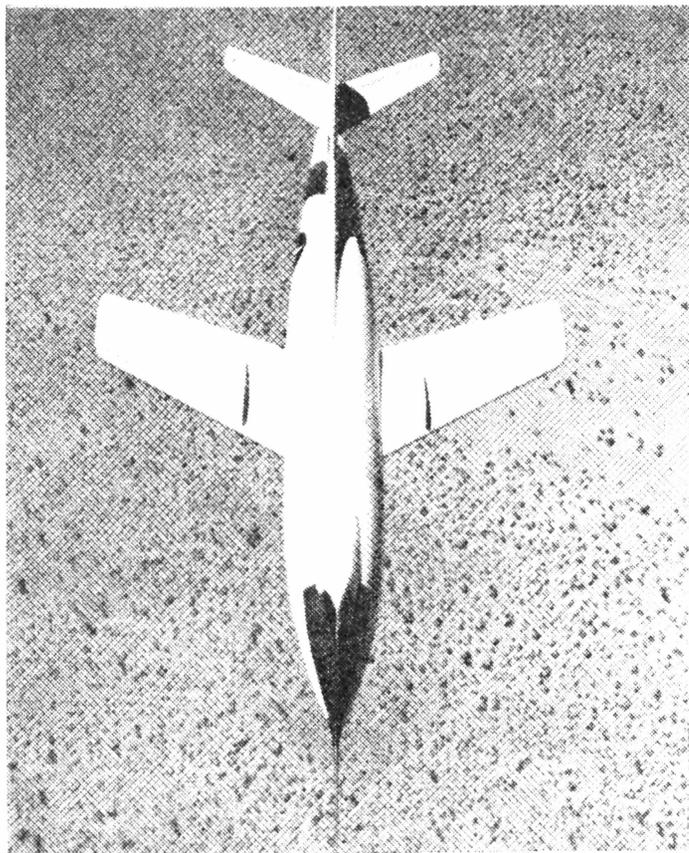
12 мільйонів доларів за штуку

По 20 ти місячній праці та дослідження було виготовлено три „Скіракети“ вартістю 12 мільйонів дол. за кожна. 4. 2. 1948 р. були проведені перші пробні вилети, керовані цивільним летуном Джоном Мартином. Літак при старті перпендикулярно набирає висоти до 3350 м., пізніше по 20 хвилинах лягає на спокійний лет по обрїю за допомогою реактивного двигуна. В такому стані може йти на приземлення. Так було проведено 41 лет, зі швидкістю звука та 98 летів лише одним реактивним двигуном (при реактивному двигуні швидкість звука не досягалась.) При піднятті „Скіракети“ на висоту 3350 м зі швидкістю звука і вище, згорало все пальне яке міх взяти літак для двох моторів, а пізніше його лет перемикався на один реактивний двигун, чим уповільнювався лет.

Дослідження привели до висновку, що потрібно старт робити з лету, інакше, треба мати літак матку, який би взяв на борт „Скіракету“, а вже у повітрі вона може стартувати сама, відчипившись від літака-матки. Цей захід був викликаний наступними умовами: 1) при нормальном старті літак спалює багато пального, і тому не може досягти певної висоти де можна було провадити досліди літака зі швидкістю перевищуючу швидкість звука; 2) на великій висоті неможливо, без пального, випробувати працю комбінованих двигунів, де повітря розріджене і є менший опір; 3) там де повітря є розріджене, потрібно досконало випробувати двигун, бо він працює в цих умовах дуже слабо.

Старт „Скіракети“ був вирішений в той спосіб, що в бомбовий трюм бомбардувальника — „В-29“ вмонтовувалась „Скіракета“. На висоті 10 000—12 000 мт. „Скіракета“ виштовхувалась у повітря. В цей момент приводились в дію двигуни ракети. Літак (ракета) набрав обрїю вого лету. Цей спосіб стартування давав можливість зберегти 3 тонни пального для ракети та продовжував лет зі швидкістю більшою за звук. „При введенні обох двигунів в дію, — розповідає сам летун випробовувач, — вибухло полум'я по заду літака довжиною 7,5 мт., що з адською силою штовхало літак у перед розвиваючі неймовірну швидкість. Літунськими спостереженнями встановлено, що висотовимірувач крутився як вітрячок, літак з усією силою йшов в небо, як стріла. Я натискаю раменокерівниці наперед для зменшення кута підйому, але рамено безвільно бовтається туди і сюди, неначе обірвався трос висотного стабілізатора. При такій швидкості машина не піддається керівництву. Я мусів підніматись безпорадно в гору, переставивши кермо літака на електричну систему. Це було дуже небезпечно, можна було загубити відчуття. У мене протікла думка, що машина може одержати такий великий кут підйому, при якому виникне зловіще „Г“ і я можу загубити свідомість. Так і сталося, я загубив свідомість.

Коли машина, в певному пункті лягла на обрї-

Скіракета

свий лет, мене штовхнуло з місця сидіння і я прокинувся від мого забуття. Я відчував тяжку безпорадність. До всіх „бісів“, що зі мною трапилось, машина коливається, як дитяча колиска. Моє тіло легке як повітряний бальон. Бобтаюсь туди і сюди. Але найбільший страх я одержав, коли відчув, що машина, лягши на обривий лет, отримала таке гальмування, що аж мій тулуб вдарився об пульт з інструментами. Це означало — пальне кінчилось і машина йде по інерції. Залишитись з тяжкою машиною у повітрі при не діючому моторі, — рівнозначне смерті, але мені вдалось машину посадити вдало та залишитись неушкодженим.“ Білл Бріджман випробує сьогодні „Х-3“ та вважається найшвидкісним літунем світу.

При випробуванні „Скіракети“ та нової конструкції літака „Х-3“ було складено 8500 актів дослідження. З актів дослідження встановлено, що без винаходу нового матеріалу для будівництва корпусу літака великої швидкості, пробити „теплову стіну“ неможливо. Потрібний матеріал, який мігби забезпечувати низьку температуру в середині літака, бо вже при температурі 80 ступнів по Цельсію відмовляється працювати радар, чутливі прилади гублять свою чутливість і т. д. Температура в літаку росте пропорційно швидкості.

При дослідженні „Скіракети“ встановлено:

При швидкості	Температура
500 км. на годину в поземному льоті	10 ступнів Цельс.
1600 „ „ у висотному льоті	100 „ „
2400 „ „ „	230 „ „

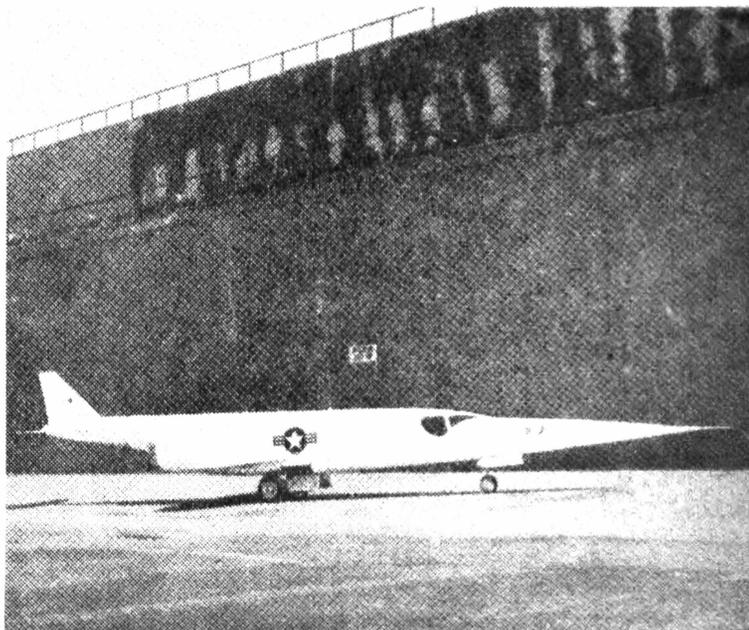
Так само досліджено, що дюралюміній (алюмінева сталь) та інші алюмінієві сплави, при критичній температурі — 150 ступнів Цельсія, втрачають свою міць на 40 відсотків. Виникла

потреба віднайти новий сплав, який би міг витримувати велику температуру і не втрачати свою властивість. Такий сплав був винайдений під назвою Кермет (керамік метал). Останній був випробуваний при температурі 2800 ступнів, Ц. і не втратив своєї міці та властивостей. Кермет, сьогодні, дає можливість будувати ракети великої швидкості, які при високій температурі не будуть розтоплені як метіори. Кермет був вжитий для будови надшвидкісного літака „Х-3“, його мета пробити „теплову стіну“. „Х-3“ збудований по формі риби-меч, його передня частина (ніс) нагадує довгий гостро-плоский ніж. Такою формою уникається велике тертя корпусу літака об повітря. При своїй довжині в 20,35 мт. основний корпус (утовщена частина) літака має довжину лише 6,91 мт.

Літак устаткований двома ракетно-хімічними двигунами (моторами) типу Вестінггауз J 34-WE 17, з силою поштовху 2050 кг. та J-40 WE 8, з силою поштовху 3400 кг.

19. 10. 52 р. той самий літун Бріджман піднявся на літаку „Х-3“ у повітря для випробування. На висоті 45000 мт. він розвинув швидкість 3400 кл. на годину, обидва двигуни розвинули поштовх 6000 кг. Інші відомості про літак „Х-3“, що виявилися при дослідженні, знаходяться в суворій таємниці, але для фахівця відомо, що літак „Х-3“ пробив теплову стіну“ і досягнув швидкості більшу звука. Випробувальний літак має на собі 545 кг. дослідчих та вимірюючих приладів, велика частина яких спеціально були сконструйовані для цього типу літака. Всього приладів було 850, які розміщені були по всьому корпусі літака. 150 приладів вимірювали температуру тертя та температуру хвилі поштовху, 185 приладів вимірювали електронапругу, що показували напруженість корпусу літака. Але при всіх удосконаленнях якостей літака „Х-3“ для пробивання „теплової стіни“, його несучі плоскості повільно згорають і їх приходиться замінити новими, більш вогнетривалими.

Поверхня оболонки несучих плоскостей покрита шаром Титаніума і лаком (Сіліконе). Охолоджуюча система на літаку „Х-3“ була устат-

„Х-3“ перед стартом

кована фірмою Гамільтон Стандарт Со. Охолоджуючий апарат потужністю в 2500 к. с. видає тони криги на годину. Система працює на принципі: на висоті 12000 мт. зовнішня температура мінус 54 ступні Ц., але вже при спеці ударної хвилі, повітря при всасуванні в компресор досягає температура 150 ступнів тепла. В першому відділі апарата температура понижається з 370 до 150 ступнів тепла по Ц. Друга ступінь апарата редукує температуру до 63 ступнів Ц. і остання, третя — понижає температуру до 0 по Ц. Повітря з нульовою температурою змішується з теплом тертя та утворює температуру до 20 ступнів Ц. і подається у кабіну літуна. Так, що повітря з нульовою температурою при циркулюванні поміж приладами охолоджує їх. Такою системою охолодження було досягнуто нормальної температури в середині літака.

Комплікована будова літака і компліковане устаткування та неймовірна стеця лету — 45000 мт. зі швидкістю більшу за звук, вимагали від літуна великої напруги всього організму. На такий „божевільний“ лет наважився вже нам відомий літун Джон Бріджман. За свої випробувальні лети на надшвидкісними літаками — отримав кличку „літун біс“ (тойфель пілот). Цікаво описує свій лет сам Бріджман, на літаку „Х 3“: „Х-3“ — бісовий літак, який

я колинебудь бачив. З моїм звичайним досвідом літунства я мусів увійти в літунство з радикальним рухом в повітрі і йти на пробивання „теплової стіни“. Великий ризик, ніж всі випробувальні лети на „Небесній ракеті“ („Скіракеті“). Моє рішення, ризикувати моїм життям для випробовування „бісового літака“, було ґрунтовно продумано Мене охоплював страх, страх летіти на „бісовій машині“ у невідомість, але гін до сенсацій та почуття чогось вищого, невідомого, — заставило прийняти рішення сісти на борт „адської машини“.

Літак „Х-3“ дав ґрунтовні дослідження для розбудови майбутнього літунства з неймовірною силою та швидкістю, і тепер уможлиблює міжпланетні подорожі.

Уклав С ПАВЛЕНКО
за матеріалами термодослідника
Фон Вілл Найльман

„ШТУРМ“

військово-політичний журнал
Легіону імени Симона Петлюри
Головний редактор - В. ГРИГОРЕНКО

Адреса редакції і адміністрації:

„STURM“ Neu-Ulm/D. Industriestr. 14
Deutschland

Набувайте „ШТУРМ“ у Місцевих Відділах Легіону Симона Петлюри та в уповноважених і нольпортерів „Українських Вістей“

Ціна одного примірника журналу „ШТУРМ“

Австралія.	0:02:05 австр. фунт.
Австрія.	5 австр. шіл.
Аргентина.	2,5 арген. пез.
Бельгія.	12 бельг. фрн.
Бразилія.	8 браз. круз.
Великобританія.	0:02:00 англ. фунт.
Голляндія.	1 гол. гульд.
Канада.	30 кан. центів
Німеччина.	1 нім. марка
США.	30 амер. цент.
Франція	80 франків